

ระบบบริหารงานลูกเสือ

ข้อบังคับสภากษัตริย์ลูกเสือไทยฉบับแรกที่ได้ประกาศใช้เมื่อวันที่ 1 กรกฎาคม พุทธศักราช 2454 ถือว่าเป็นจุดเริ่มต้นของการกำเนิดลูกเสือไทย และเป็นวันก่อตั้งลูกเสือไทยครั้งแรก

ในสมัยแรกเริ่ม การบริหารงานลูกเสือนับว่าเป็นสาขาแห่งกองเสือป่า ต่อมาเมื่อกิจการเสือป่าเสื่อมโทรม ลูกเสือจึงเป็นอิสระและบริหารงานตามที่ระบือไว้ในพระราชบัญญัติลูกเสือแต่ละฉบับ โดยระบบบริหารงานลูกเสือของไทยตั้งแต่แรกเริ่มจนถึงสมัยปัจจุบันมี 4 ระยะ โดยแบ่งตามรูปแบบการบริหารงานการสัปดาห์งานดำเนินกิจการลูกเสือ ดังมีรายละเอียดดังนี้

ก. ระบบบริหารงานลูกเสือในระยะที่ 1 พ.ศ. 2454 ถึง พ.ศ. 2482

การบริหารงานลูกเสือระยะนี้ เป็นการบริหารงานตามข้อบังคับสภากษัตริย์ลูกเสือฉบับแรก พ.ศ. 2454 และข้อบังคับสภากษัตริย์ลูกเสือ พ.ศ. 2461 ซึ่งมีลักษณะการปกครองลูกเสือคล้ายคลึงกัน โดยโครงสร้างระบบบริหารลูกเสือ แบ่งออกเป็น 3 ระดับ คือ

1. การบริหารงานลูกเสือระดับชาติ
2. การบริหารงานลูกเสือระดับมณฑล
3. การบริหารงานลูกเสือระดับกองลูกเสือ

การบริหารงานในแต่ละระดับมีรายละเอียดดังนี้

1. การบริหารงานลูกเสือระดับชาติ

- 1.1 สภากรรมการกลาง ตั้งอยู่ในกรุงเทพฯ มีองค์ประกอบและ

อำนาจหน้าที่ดังนี้

องค์ประกอบ

1. สภานายก พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงเป็นสภานายก หรือจะทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ตั้งผู้ใดไว้วางพระราชฤทธิย์เป็นสภานายกแทนพระองค์ก็ได้
2. อุปนายก พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ตั้งผู้ใดไว้วางพระราชฤทธิย์เป็นผู้ตรวจการใหญ่ทำหน้าที่นี้
3. กรรมการ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวจะทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ตั้งขึ้นจำนวนตามสมควร
4. สภาเลขานุการ ซึ่งพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวจะทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ตั้งขึ้น

อำนาจหน้าที่

สภากรรมการกลางมีหน้าที่บังคับบัญชาวินิจฉัย และทำการทั้งปวงที่เกี่ยวข้องด้วยลูกเสือ เพื่อให้การดำเนินไปเป็นระเบียบเรียบร้อยสมพระประสงค์

1.2 ผู้ตรวจการใหญ่ มีหน้าที่เป็นผู้ตรวจการปกครองและฝึกหัดส่งสอนลูกเสือให้เป็นไปตามพระราชประสงค์ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ตั้งผู้ใดไว้วางพระราชฤทธิย์ผู้หนึ่งเป็นผู้ตรวจการใหญ่

2. การบริหารงานลูกเสือระดับมณฑล (การปกครองประจำมณฑล)

2.1 สภากรรมการประจำมณฑล ตั้งอยู่ในที่ที่เหมาะสมสมควรในการปกครองลูกเสือในแต่ละมณฑล มีองค์ประกอบและอำนาจหน้าที่ดังนี้

องค์ประกอบ

1. สภานายก พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงตั้งผู้ใดไว้วางพระราชฤทธิย์เป็นสภานายก
2. อุปนายก ผู้ตรวจการประจำมณฑลทำหน้าที่โดยตำแหน่ง
3. กรรมการ สภานายกเป็นผู้เลือกตั้งขึ้นจำนวน 3 ถึง 5 คน ตามสมควร
4. สภาเลขานุการ ผู้ตรวจการอาจทำหน้าที่สภาเลขานุการได้หรือสภานายกเป็นผู้เลือกตั้งขึ้น

อำนาจหน้าที่

ตามข้อบังคับลักษณะปกครองลูกเสือ พ.ศ. 2454 ซึ่งประกาศใช้เมื่อวันที่ 1 มกราคม พ.ศ. 2454 ระบุอำนาจหน้าที่ของสภากรรมการกลางประจำมณฑลไว้ในหมวดที่ 3 การปกครองประจำมณฑลดังนี้

"ข้อ 14 สภากรรมการกลางประจำมณฑลมีหน้าที่

- (1) บังคับบัญชาาริฉัย และตำรห้การท้งปวงท้เก้ยวข้องดว้ยลูกเสอในมณฑลของต่น เพ้ให้การงานดำเนนไปโดยเร้บร้อยและถูกต้องตามระเบ้ยบ
- (2) จดทะเบียนผู้ก้ากับ ผู้ช้ยผู้ก้ากับ นายหมู่ และลูกเสอท้งท้ประจำอู่ท้งท้เป้นกงหนูน ทะเบ้ยพ้ด้าแม้มีแก้ไขเพ้มเต้มคร้ังใดต้องส่งรายงานแพนท้มาทุกท้งปี
- (3) ตำรและอูการเร้บรายเจนนส้าหรับช้ในการบ้ารุงลูกเสอการให้รางวัล ตลอดจนการจ่ายเครอ้องแต่งตัวให้แก้กองอูหมู่อูลูกเสอ ท้ล้มควรจะได้รับควมอูท่นโดยเหตุท้ไม่มีท่นทรพ้พ้อส้บจ่ายในทางน้เป้นต่น เจนนทราทรพ้ล้มสดีท้มีผู้ให้อูท้จ้ดการเร้บรายได้แล้วให้ร้กษาไว้ เพ้อช้จ่ายในมณฑลของต่นเอง ไม่ต้องส่งเข้ามท้ล้กลาง แต่ต้องส่งรายงานการเร้บรายการช้จ่ายเข้ามท้ล้กลางเพ้อทราบไว้ท้งปีต้อคร้ัง

ข้อ 15 สภากรรมการประจำมณฑลมีอำนาจออกข้อบังคับเพ้มเต้มเพ้อความล้ะดวกแก้การปกครองในมณฑลของต่น แต่ข้อบังคับเพ้มเต้ม เช่นน้ ข้อความต้องไม่ค้ดค้านกับข้อบังคับลักษณะการปกครองลูกเสอ อูข้อบังคับเพ้มเต้มของล้กลางและเม้อออกข้อบังคับเพ้มเต้มช้นออย่างไร ต้องแจ้จความมาข้ล้กลางทุกคร้ัง เม้อได้รับอนุญาตแล้วจึงช้ได้ แต่ถ้ามีเหตุจ้าเป้นให้มีอำนาจช้ข้อบังคับเพ้มเต้มน้ันได้ท้ันท้ ข้อบังคับเช่นน้ให้ช้ได้ไม่เก้น 6 เดือน นอกจากท้จะได้รับควมเห็นช้บของล้กลางต้อไป"

2.2 ผู้ตรวจการประจำมณฑล

ผู้ตรวจการประจำมณฑลมีหน้าที่ตรวจการปกครอง และการฝ้กห้ดสั่งล้อนลูกเสอให้ดำเนนไปโดยเร้บร้อย และน้่าผู้ก้ากับลูกเสอให้กระทำการถูกต้องตามหน้าที่ ผู้ตรวจการใหญ่เป้นผู้เสอหาบุคคลท้ล้มควรจะได้รับตำแหน่งผู้ตรวจการประจำมณฑล แล้วนำควมกราบบังคมทูล ถ้าช้บดว้ยกระแล้พระราชดำรห้แล้ว ก็จะได้ท้รงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้รับตำแหน่งต้อไป

3. การบริหารลูกเสือระดับกองลูกเสือ (การปกครองกองลูกเสือ)

กองลูกเสือตั้งขึ้นตามโรงเรียนหรือสถานที่เหมาะสม ซึ่งสภากรรมการของมณฑลเป็นผู้พิจารณา และด้วยคำแนะนำของผู้ตรวจการประจำมณฑล แล้วสภากรรมการกลางจะเป็นผู้อนุญาต โดยกองลูกเสือมีลักษณะดังนี้

1. กองลูกเสือ 1 กอง มีผู้กำกับลูกเสือเป็นผู้บังคับบัญชา และมีรองผู้กำกับอีก 1 หรือ 2 คนตามสมควร ผู้กำกับลูกเสือและผู้ตรวจการมณฑลเป็นผู้เลือกและนำเสนอสภากรรมการมณฑลเพื่อพิจารณาแต่งตั้ง

2. กองลูกเสือ 1 กองให้แบ่งเป็น 3 หมู่ขึ้นไป แต่ละหมู่มีลูกเสือ 6 ถึง 8 คน โดยทำหน้าที่เป็นนายหมู่ 1 คน รองนายหมู่ 1 คน

ข. ระบบบริหารงานลูกเสือในระยะที่ 2 พ.ศ. 2482 ถึง พ.ศ. 2490

เมื่อวันที่ 27 ตุลาคม พ.ศ. 2482 ได้มีพระบรมราชโองการให้ตราพระราชบัญญัติลูกเสือ พุทธศักราช 2482 ขึ้น มีผลทำให้ระบบบริหารงานลูกเสือที่ดำเนินมาต้องเปลี่ยนแปลงไปตามความที่ปรากฏในพระราชบัญญัติฉบับใหม่ โดยได้มีการจัดโครงสร้างการบริหารงานลูกเสือใหม่เป็น 3 ระดับดังนี้

1. การปกครองลูกเสือส่วนกลาง
2. การปกครองลูกเสือส่วนภูมิภาค
3. การปกครองลูกเสืออิสระ

โดยการปกครองลูกเสือแต่ละระดับมีรายละเอียดดังนี้

1. การปกครองลูกเสือส่วนกลาง

การปกครองลูกเสือส่วนกลางให้มีสภากรรมการกลางจัดการลูกเสือแห่งชาติ ซึ่งองค์ประกอบและอำนาจหน้าที่ดังนี้

องค์ประกอบ

1. สภานายก
2. อุปนายก
3. เลขาธิการ

4. เหรียญิก
5. ผู้ตรวจการใหญ่
6. กรรมการ

การแต่งตั้งผู้ดำรงตำแหน่งต่าง ๆ ดังกล่าวให้ทำโดยประกาศพระบรมราชโองการ นอกจากนี้สำนักงานกมออำนาจแต่งตั้งตำแหน่งอื่น ๆ เพิ่มเติมได้ รวมทั้งจัดหาผู้มาดำรงตำแหน่งนั้น ๆ

อำนาจหน้าที่

สภากรรมการกลางจัดการลูกเสือแห่งชาติมีอำนาจหน้าที่ตามที่ระบุไว้ในพระราชบัญญัติลูกเสือ พุทธศักราช 2482 คือ

มาตรา 8 สภากรรมการกลางจัดการลูกเสือแห่งชาติ มีอำนาจและหน้าที่ดังนี้

- (1) ดำริและวินิจฉัยการทั้งปวงเพื่อความเจริญของคณะลูกเสือแห่งชาติ
- (2) ควบคุมกิจการทั่วไปของคณะลูกเสือแห่งชาติให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์
- (3) จัดการสัมพันธ์ กับคณะลูกเสือนานาชาติ
- (4) จัดให้มีการอบรมลูกเสือ ผู้บังคับบัญชาลูกเสือ และเจ้าหน้าที่ลูกเสือ
- (5) จัดให้มีการชุมนุมลูกเสือแห่งชาติ
- (6) ดูแลรักษา และจัดการทรัพย์สินของคณะลูกเสือแห่งชาติ
- (7) ออกกฎข้อบังคับคณะลูกเสือแห่งชาติ ซึ่งจะใช้บังคับ

ได้ต่อเมื่อได้รับอนุมัติจากรัฐมนตรีรักษากิจการตามพระราชบัญญัตินี้ และได้ประกาศในราชกิจจานุเบกษาแล้ว ¹

¹"พระราชบัญญัติลูกเสือ พุทธศักราช 2482" ราชกิจจานุเบกษา 56 (6 พฤศจิกายน 2482) : 1512.

นอกจากนี้ยังได้กำหนดอำนาจหน้าที่สำหรับปลานายกและอุปนายกไว้เพิ่มเติม คือ มีอำนาจในการปกครองบังคับบัญชา ผู้บังคับบัญชาลูกเสือ เจ้าหน้าที่ลูกเสือและลูกเสือ โดยตลอดทั่วราชอาณาจักร¹

2. การปกครองลูกเสือส่วนภูมิภาค

การจัดระเบียบการปกครองลูกเสือส่วนภูมิภาคแบ่งออกดังนี้

1. จังหวัดลูกเสือ
2. อำเภอลูกเสือ

โดยมีเขตตามเขตของจังหวัดและอำเภอ และมีโครงสร้างในการบริหารดังนี้

2.1 โครงสร้างการบริหารระดับจังหวัด (จังหวัดลูกเสือ)

2.1.1 ผู้อำนวยการจังหวัดลูกเสือ

ผู้อำนวยการจังหวัดลูกเสือ มีอำนาจประจำจังหวัดทำหน้าที่โดยตำแหน่ง มีอำนาจหน้าที่บังคับบัญชาการลูกเสือในจังหวัดตามกฎหมายข้อบังคับคณะลูกเสือแห่งชาติ และมีคำสั่งจังหวัดทำหน้าที่ช่วยเหลือในการดูแลรักษาและจัดการทรัพย์สินของลูกเสือและกรรมการจังหวัดมีหน้าที่ช่วยเหลือในการบริหารทั่วไป

2.1.2 คณะกรรมการจังหวัดลูกเสือ

คณะกรรมการจังหวัดลูกเสือมีองค์ประกอบและอำนาจหน้าที่ดังต่อไปนี้

1. ประธาน ข้าหลวงจังหวัดเป็นประธานโดยตำแหน่ง
2. เลขาธิการ กรรมการจังหวัดเป็นเลขาธิการโดยตำแหน่ง
3. กรรมการ กรรมการจังหวัดเป็นกรรมการโดยตำแหน่ง
4. กรรมการจังหวัดลูกเสือพิเศษ ปลานายกแต่งตั้ง

จากผู้ที่สนใจในการลูกเสือ มีจำนวนตามสมควร

¹ เรื่องเดียวกัน, หน้า 1513.

หน้าที่

คณะกรรมการจังหวัดลูกเสือมีหน้าที่ให้คำปรึกษาหารือแก่
ผู้อำนวยการจังหวัดลูกเสือ ในกิจการทั่วไปของลูกเสือภายในจังหวัด

2.2 โครงสร้างการบริหารระดับอำเภอ (อำเภอลูกเสือ)

2.2.1 ผู้อำนวยการอำเภอลูกเสือ

ผู้อำนวยการอำเภอลูกเสือ มีนายอำเภอเป็นผู้อำนวยการ
โดยตำแหน่ง มีอำนาจหน้าที่บังคับบัญชาลูกเสือในอำเภอ นั้นตามกฎหมายข้อบังคับคณะลูกเสือแห่ง
ชาติ โดยมีกลุ่มหน่วยอำเภอมีหน้าที่ช่วยเหลือในการดูแลรักษา และจัดการทรัพย์สินของลูกเสือ
และกรรมการอำเภอมีหน้าที่ช่วยเหลือในการบริหารทั่วไป

2.2.2 คณะกรรมการอำเภอลูกเสือ

คณะกรรมการอำเภอลูกเสือ มีองค์ประกอบและหน้าที่ดังนี้
องค์ประกอบ

1. ประธาน นายอำเภอทำหน้าที่โดยตำแหน่ง
2. เลขานุการ กรรมการอำเภอทำหน้าที่โดยตำแหน่ง
3. กรรมการ กรรมการอำเภอเป็นกรรมการโดยตำแหน่ง
4. กรรมการอำเภอลูกเสือพิเศษ โดยสำนักงานเป็นผู้

แต่งตั้งสมาชิกที่สนใจในการลูกเสือ

อำนาจหน้าที่

คณะกรรมการอำเภอลูกเสือมีหน้าที่ให้คำปรึกษาหารือแก่
ผู้อำนวยการอำเภอลูกเสือในกิจการทั่วไปของลูกเสือภายในอำเภอ

3. การปกครองลูกเสืออิสระ

ในพระราชบัญญัติลูกเสือ พ.ศ. 2482 ได้ระบุการปกครองลูกเสือ
อิสระไว้ในมาตรา 21 ดังนี้

"มาตรา 21 ให้กองลูกเสืออิสระอยู่ในบังคับบัญชาโดยตรงของสภา
กรรมการกลางจัดการลูกเสือแห่งชาติ และให้อุปนายกเป็นผู้อำนวยการโดยตำแหน่ง"¹

¹เรื่องเดียวกัน, หน้า 1517.

ค. ระบบบริหารงานลูกเสือในระยะที่ 3 พ.ศ. 2490 ถึง พ.ศ. 2507

จากการที่ประเทศไทยได้เจริญก้าวหน้าขึ้นในด้านต่าง ๆ โดยเฉพาะ การสัมพันธ์กับต่างชาติ การติดต่อสื่อสารได้พัฒนาไปอย่างรวดเร็ว ทำให้ทราบถึงความก้าวหน้าในกิจการลูกเสือของประเทศต่าง ๆ ที่เจริญ เช่น อังกฤษ ฝรั่งเศส อเมริกา ซึ่งเป็นตัวอย่างที่ทำให้ไทยต้องปรับปรุงแก้ไขกฎข้อบังคับ สักขณะปฏิบัติ ระเบียบวินัยต่าง ๆ ดังนั้น ใน พ.ศ. 2490 คณะกรรมการลูกเสือแห่งชาติและคณะรัฐมนตรี จึงได้ตราพระราชบัญญัติลูกเสือ พ.ศ. 2490 โดยได้แก้ไขเพิ่มเติมจากพระราชบัญญัติ พ.ศ. 2482 และทำให้ระบบบริหารลูกเสือแบ่งออกเป็น 3 ระดับคือ

1. การบริหารลูกเสือระดับชาติ
2. การบริหารลูกเสือระดับจังหวัด
3. การบริหารลูกเสือระดับอำเภอ

รายละเอียดแต่ละระดับมีดังนี้

1. การบริหารลูกเสือระดับชาติ

การบริหารลูกเสือในระดับนี้ มีสภากรรมการจัดการลูกเสือแห่งชาติ ทำหน้าที่บริหาร โดยมีองค์ประกอบและอำนาจหน้าที่ คือ

องค์ประกอบ

1. สภานายก
2. อุปนายก (เป็นผู้ดำเนินการของสภากรรมการกลาง
จัดการลูกเสือแห่งชาติ)
3. เลขาธิการ
4. เภรัญญิก
5. กรรมการอื่น ๆ ไม่น้อยกว่า 5 คน

การแต่งตั้งถอดถอนผู้ดำรงตำแหน่งดังกล่าว ทำโดยประกาศพระบรม

ราชโองการ

อำนาจหน้าที่

สำนักงานกลางจัดการลูกเสือแห่งชาติ มีอำนาจหน้าที่ตาม
ปรากฏในมาตรา 12 แห่งพระราชบัญญัติลูกเสือ พ.ศ. 2490 ดังนี้

- (1) ดำเนินการและวินิจฉัยการทั้งปวงเพื่อความเจริญของคณะลูกเสือ
แห่งชาติ
- (2) จัดการสัมพันธ์กับคณะลูกเสือนานาชาติ
- (3) จัดให้มีการอบรม ผู้บังคับบัญชาลูกเสือ และพนักงาน
เจ้าหน้าที่ลูกเสือ
- (4) จัดให้มีการชุมนุมลูกเสือแห่งชาติ
- (5) ดูแลรักษาและจัดการทรัพย์สิน รวมตลอดทั้งสินทรัพย์และ
หนี้สิน เกี่ยวกับทรัพย์สินของคณะลูกเสือแห่งชาติ
- (6) ออกข้อบังคับคณะลูกเสือแห่งชาติโดยประกาศใน
ราชกิจจานุเบกษา
- (7) วางระเบียบแบบแผนคณะลูกเสือแห่งชาติ
- (8) ควบคุมกิจการให้เป็นไปตามมติ
- (9) จัดตั้งตำแหน่งกิตติมศักดิ์ และตำแหน่งอื่นใดที่ได้ระบุ

ไว้ในพระราชบัญญัตินี้ ¹

2. การบริหารลูกเสือระดับจังหวัด (จังหวัดลูกเสือ)

การบริหารงานลูกเสือระดับจังหวัดได้จัดระเบียบการปกครอง
ลูกเสือเป็นจังหวัดลูกเสือ มีเขตตามเขตของจังหวัด โดยมีการบริหารดังนี้

¹ ประมวล พระราชบัญญัติลูกเสือ พ.ศ. 2490 (พระนคร โรงพิมพ์คุรุสภา,
2492) หน้า 4/4.

2.1 ผู้ตรวจการลูกเสือจังหวัด มีข้าหลวงประจำจังหวัดเป็นผู้ตรวจการลูกเสือโดยตำแหน่ง มีหน้าที่บังคับบัญชาและดำเนินการลูกเสือในจังหวัดตน โดยมีรองผู้ตรวจการจังหวัดลูกเสือเป็นผู้ช่วย มีพนักงานเจ้าหน้าที่ลูกเสือประจำตามปริมาณงาน

2.2 คณะกรรมการจังหวัดลูกเสือ มีองค์ประกอบและหน้าที่คือ

องค์ประกอบ

1. นายก มีผู้ตรวจจังหวัดลูกเสือเป็นนายกโดยตำแหน่ง
2. เลขาธิการ
3. กรรมการจำนวนไม่น้อยกว่าห้าคน
4. กรรมการลูกเสือพิเศษ

โดยประธานคณะลูกเสือแห่งชาติเป็นผู้แต่งตั้ง เลขาธิการและกรรมการทั่วไป และกรรมการลูกเสือพิเศษ

หน้าที่

คณะกรรมการจังหวัดลูกเสือ มีหน้าที่ให้ความเห็นและปรึกษาหารือในกิจการทั่วไปของลูกเสือภายในจังหวัดลูกเสือ

3. การบริหารลูกเสือระดับอำเภอ

การบริหารงานลูกเสือระดับอำเภอได้จัดระเบียบการปกครองลูกเสือเป็นอำเภอลูกเสือ มีเขตตามเขตของอำเภอ โดยมีการบริหารดังนี้

3.1 ผู้ตรวจการอำเภอลูกเสือ มีนายอำเภอเป็นผู้ตรวจการอำเภอลูกเสือโดยตำแหน่ง มีหน้าที่บังคับบัญชาและดำเนินการลูกเสือในอำเภอลูกเสือของตน โดยมีรองผู้ตรวจการเป็นผู้ช่วย และมีพนักงานเจ้าหน้าที่ลูกเสือประจำตามสมควรแก่งานที่ต้องกระทำ

3.2 คณะกรรมการลูกเสืออำเภอ มีองค์ประกอบและหน้าที่คือ

องค์ประกอบ

1. นายก มีผู้ตรวจการอำเภอลูกเสือเป็นนายกโดย

ตำแหน่ง

2. เลขานุการ

3. กรรมการจำนวนไม่น้อยกว่าสามคน

โดยประธานคณะลูกเสือแห่งชาติเป็นผู้แต่งตั้ง เลขานุการ
กรรมการ และกรรมการอำเภอลูกเสือพิเศษ

หน้าที่

คณะกรรมการอำเภอลูกเสือ มีหน้าที่ให้ความเห็นและรับ
ปรึกษาหารือในกิจการทั่วไปของลูกเสือภายในอำเภอลูกเสือ

อนึ่ง พระราชบัญญัติลูกเสือ พ.ศ. 2490 ได้กำหนดตำแหน่งผู้บังคับบัญชาลูกเสือ
และพนักงานเจ้าหน้าที่ลูกเสือไว้ โดยระบุไว้ในหมวด 2 มาตรา 33 ดังนี้

มาตรา 33 ตำแหน่งผู้บังคับบัญชาลูกเสือ ลำดับดังนี้

- (1) ประธานคณะลูกเสือแห่งชาติ
- (2) ผู้ตรวจการใหญ่
- (3) รองผู้ตรวจการใหญ่
- (4) ผู้ตรวจการจังหวัดลูกเสือ
- (5) รองผู้ตรวจการจังหวัดลูกเสือ
- (6) ผู้ตรวจการอำเภอลูกเสือ
- (7) รองผู้ตรวจการอำเภอลูกเสือ
- (8) ผู้กำกับลูกเสือ
- (9) รองผู้กำกับลูกเสือ
- (10) นายหมู่ลูกเสือ
- (11) รองนายหมู่ลูกเสือ ¹

จากการกำหนดตำแหน่งต่าง ๆ ของผู้บังคับบัญชาลูกเสือตามพระราชบัญญัติลูกเสือ
พ.ศ. 2490 นี้ ส่งผลให้ระบบการบริหารงานลูกเสือก้าวหน้าเข้าสู่ระบบบริหารลูกเสือสากล เป็น
การนำกิจการลูกเสือไทยให้พัฒนามาก้าวไปอีกระดับหนึ่ง

¹"พระราชบัญญัติลูกเสือ พ.ศ. 2490". ราชกิจจานุเบกษา 64 (14 มกราคม

ง. ระบบบริหารงานลูกเสือในระยะที่ 4 พ.ศ. 2507 ถึงปัจจุบัน พ.ศ. 2528

การบริหารงานลูกเสือได้ปฏิบัติตามพระราชบัญญัติลูกเสือ พ.ศ. 2490 มาเป็นเวลาถึง 17 ปี จนกระทั่งปี พ.ศ. 2507 คณะกรรมการลูกเสือแห่งชาติได้พิจารณาเห็นสมควรแก้ไขปรับปรุงพระราชบัญญัติลูกเสือ พ.ศ. 2490 ให้ทันสมัยและสอดคล้องกับกิจการลูกเสือสากล ซึ่งได้มีการเปลี่ยนแปลงไปมาก จึงได้มีการแก้ไขปรับปรุงและให้ชื่อว่า "พระราชบัญญัติลูกเสือ พ.ศ. 2507" อันเป็นฉบับสุดท้ายที่การลูกเสือไทยใช้เป็นระเบียบปฏิบัติมาตราบเท่าทุกวันนี้

พระราชบัญญัติลูกเสือ พ.ศ. 2507 กำหนดให้พระมหากษัตริย์ทรงเป็นพระประมุขของคณะลูกเสือแห่งชาติ

ให้มีสภาลูกเสือแห่งชาติ ประกอบด้วยนายกรัฐมนตรีเป็นประธาน รองนายกรัฐมนตรีเป็นอุปนายก รัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย ปลัดกระทรวงศึกษาธิการ ปลัดกระทรวงมหาดไทย อธิบดีกรมการปกครอง ผู้ว่าราชการจังหวัด เป็นกรรมการ และกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิอื่นไม่น้อยกว่า 30 คน แต่ไม่เกิน 50 คน ซึ่งทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ แต่งตั้ง อธิบดีกรมพลศึกษาเป็นกรรมการและเลขาธิการ

กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิอยู่ในตำแหน่งคราวละ 4 ปี และเมื่อพ้นตำแหน่งอาจทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ แต่งตั้งอีกได้

สภาลูกเสือแห่งชาติมีอำนาจและหน้าที่ตามความในมาตรา 12 แห่งพระราชบัญญัติลูกเสือ พ.ศ. 2507 ดังนี้

"มาตรา 12 สภาลูกเสือแห่งชาติมีอำนาจและหน้าที่ดังนี้

(1) วางนโยบายเพื่อความมั่นคง และความเจริญก้าวหน้า

ของคณะลูกเสือแห่งชาติ

(2) พิจารณารายงานประจำปี ของคณะลูกเสือแห่งชาติ

(3) ให้คำแนะนำ ในการปฏิบัติงานของคณะกรรมการบริหาร

ลูกเสือแห่งชาติ"¹

¹"พระราชบัญญัติลูกเสือ พ.ศ. 2507" ราชกิจจานุเบกษา 81 (14 มกราคม 2507) :

พระราชบัญญัติลูกเสือ พ.ศ. 2507 นอกจากให้มีสภาลูกเสือแห่งชาติแล้ว
ยังกำหนดให้มีระบบบริหารงานลูกเสืออีก 3 ระดับ คือ

1. การบริหารงานลูกเสือระดับชาติ
2. การบริหารงานลูกเสือระดับจังหวัด
3. การบริหารงานลูกเสือระดับอำเภอ

โดยการบริหารงานในแต่ละระดับมีรายละเอียดดังนี้

1. การบริหารงานลูกเสือระดับชาติ

การบริหารงานลูกเสือระดับชาติ ให้มีคณะกรรมการบริหารลูกเสือ
แห่งชาติประกอบด้วยรัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการเป็นประธาน ปลัดกระทรวงศึกษา
ธิการเป็นรองประธาน และกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิอีกไม่เกินสิบห้าคน ซึ่งสภานายกแต่งตั้ง
อธิบดีกรมพลศึกษา เป็นกรรมการและเลขาธิการ

ให้มีสำนักงานคณะกรรมการบริหารลูกเสือแห่งชาติ โดยมีเลขาธิการ
คณะกรรมการบริหารลูกเสือแห่งชาติเป็นผู้บังคับบัญชารับผิดชอบ และให้มีเจ้าหน้าที่ตามควร

คณะกรรมการบริหารลูกเสือแห่งชาติมีอำนาจและหน้าที่ดังนี้

1. ดำเนินการตามวัตถุประสงค์ของคณะลูกเสือแห่งชาติ และ
ตามนโยบายของสภาลูกเสือแห่งชาติ
2. ส่งเสริมความสัมพันธ์กับคณะลูกเสือนานาชาติ
3. สั่งให้มีการฝึกอบรมลูกเสือ ผู้บังคับบัญชาลูกเสือ ผู้ตรวจการ
ลูกเสือ และเจ้าหน้าที่ลูกเสือ
4. สั่งให้มีการชุมนุมลูกเสือ ผู้บังคับบัญชาลูกเสือ และ
เจ้าหน้าที่ลูกเสือ
5. สั่งการทรัพย์สินของคณะลูกเสือแห่งชาติ
6. ลงทุนเพื่อประโยชน์ของคณะลูกเสือแห่งชาติ
7. ออกข้อบังคับคณะลูกเสือแห่งชาติ โดยประกาศใน

ราชกิจจานุเบกษา

8. วางระเบียบแบบแผนคณะกรรมการเลือกเลขาธิการสภาการศึกษา
9. จัดทำรายงานประจำปี เลื่อนอภิมหาวิทยาลัย

พร้อมงบดุล

10. ตั้งอนุกรรมการเพื่อให้เกิดความเรียบร้อยหรือปฏิบัติภารกิจอย่างหนึ่งอย่างใด
11. จัดตั้งตำแหน่งกิตติมศักดิ์ และตำแหน่งอื่น ๆ ที่มิได้ระบุ

ไว้ในพระราชบัญญัติ¹

2. การบริหารงานลูกเสือระดับจังหวัด

การบริหารงานลูกเสือระดับจังหวัด ให้มีคณะกรรมการลูกเสือจังหวัด ประกอบด้วยผู้ว่าราชการจังหวัดเป็นประธาน ศึกษาธิการจังหวัดเป็นรองประธาน นายอำเภอเป็นกรรมการ และกรรมการอื่นอีกไม่น้อยกว่าสิบห้าคนแต่ไม่เกินสามสิบคน ซึ่งประธานคณะกรรมการการบริหารลูกเสือแห่งชาติแต่งตั้ง

ประธานคณะกรรมการบริหารลูกเสือแห่งชาติ อาจแต่งตั้งกรรมการลูกเสือพิเศษประจำจังหวัดได้

คณะกรรมการลูกเสือจังหวัดมีอำนาจและหน้าที่ดังนี้

1. ส่งเสริมความมั่นคง และความเจริญก้าวหน้าของการลูกเสือ
2. พิจารณารายงานประจำปีของลูกเสือจังหวัด
3. ให้คำแนะนำผู้อำนวยการ ลูกเสือจังหวัด ในการปฏิบัติงาน

ในจังหวัด

ลูกเสือ

โดยให้มีสำนักงานคณะกรรมการลูกเสือจังหวัด มีศึกษาธิการจังหวัดเป็นปลัดบังคับบัญชารับผิดชอบ และให้มีเจ้าหน้าที่ตามสมควร

นอกจากนี้ยังกำหนดให้ผู้ว่าราชการจังหวัดเป็นผู้ว่าการลูกเสือจังหวัดและศึกษาธิการจังหวัดเป็นรองผู้ว่าการลูกเสือจังหวัด มีหน้าที่บริหารการลูกเสือ

ในจังหวัด

¹ เรื่องเดียวกัน, หน้า 46.

สำหรับจังหวัดพระนครศรีอยุธยาและจังหวัดธนบุรี (ปัจจุบันคือกรุงเทพมหานคร)
จะจัดระเบียบการปกครองลูกเสือเป็นพิเศตามข้อบังคับคณะลูกเสือแห่งชาติก็ได้

3. การบริหารงานลูกเสือระดับอำเภอ

การบริหารงานลูกเสือระดับอำเภอ ให้มีคณะกรรมการลูกเสืออำเภอ ประกอบด้วยนายอำเภอเป็นประธาน ศึกษาธิการอำเภอเป็นรองประธาน และกรรมการอื่นอีก ไม่น้อยกว่าสิบคน แต่ไม่เกินยี่สิบคน ซึ่งประธานคณะกรรมการบริหารลูกเสือแห่งชาติแต่งตั้ง ประธานคณะกรรมการบริหารลูกเสือแห่งชาติอาจแต่งตั้งกรรมการ ลูกเสือพิเศษประจำอำเภอได้

คณะกรรมการลูกเสืออำเภอมีอำนาจและหน้าที่ดังนี้

1. ส่งเสริมความมั่นคง และความเจริญก้าวหน้าของการ
2. พิจารณารายงานประจำปีของลูกเสืออำเภอ
3. ให้คำแนะนำผู้ช่วยการลูกเสืออำเภอในการปฏิบัติงาน

ลูกเสือในอำเภอ

ลูกเสือ

โดยให้มีสำนักงานคณะกรรมการลูกเสืออำเภอ โดยมีศึกษาธิการ อำเภอเป็นผู้บังคับบัญชารับผิดชอบ และให้มีเจ้าหน้าที่ตามสมควร

นอกจากนี้ยังกำหนดให้นายอำเภอเป็นผู้ช่วยการลูกเสืออำเภอ ศึกษาธิการอำเภอเป็นรองผู้ช่วยการลูกเสืออำเภอ มีหน้าที่บริหารลูกเสือในอำเภอ

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

การคัดตั้งกองลูกเสือ

กิจการลูกเสือไทยได้เริ่มก่อตั้งขึ้นเมื่อวันที่ 1 กรกฎาคม 2454 โดยพระมหากษัตริย์คุณของพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว แห่งบรมราชจักรีวงศ์ โดยพระองค์มีพระราชประสงค์ที่จะอบรมให้คนไทยมีความจงรักภักดีต่อชาติ คำล้นา พระมหากษัตริย์ และมีความสามัคคีในหมู่คณะ ไม่คิดที่จะทำลายซึ่งกันและกัน ทั้งนี้เพื่อให้ชาติไทยดำรงเอกราชเป็นไทยได้ล้นนาม

พระองค์ทรงตระหนักพระราชหฤทัยที่ว่า หากพระองค์จะทรงตั้งกองลูกเสือขึ้นเพื่อฝึกอบรมตามพระราชประสงค์แล้ว อาจมีอุปสรรคขัดขวางในการดำเนินงานของพระองค์ เพราะไม่มีผู้ใดเข้าใจในพระราชปฏิธานของพระองค์ ดังนั้นเพื่อให้ผู้ใหญ่ได้เข้าใจพระราชประสงค์ของพระองค์ จึงทรงตั้งกองเสือป่าขึ้นเมื่อวันที่ 6 พฤษภาคม 2454 โดยให้ข้าราชการสมัครเป็นเสือป่าก่อน แล้วจึงทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ตั้งกองลูกเสือขึ้นเมื่อวันที่ 1 กรกฎาคม 2454 กิจการลูกเสือในรัชสมัยของพระองค์นับว่าเจริญอย่างยิ่ง เพราะกิจการลูกเสือได้รับพระมหากษัตริย์คุณจากพระองค์เป็นพิเศษ และได้รับความสนใจจากข้าราชการชั้นผู้ใหญ่ตลอดจนครูบาอาจารย์ของโรงเรียน ซึ่งทำหน้าที่เป็นผู้กำกับและรองผู้กำกับเป็นอย่างดี กิจการลูกเสือได้เริ่มขึ้นในโรงเรียนตั้งแต่เริ่มแรก และไม่สามารรถแยกออกจากโรงเรียนได้จนทุกวันนี้

พระราชปรารภในการตั้งกองลูกเสือ

พระบาทสมเด็จพระรามาธิบดีศรีสินทรมหาวชิราวุธ พระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ผู้ทรงดำรงตำแหน่งนายกเสือป่าทรงพระราชดำริที่ว่า กองเสือป่าได้ตั้งขึ้นเป็นหลักฐานแล้ว พอดีจะเป็นที่หวังได้ว่าจะเป็นผลดีตามพระราชประสงค์ แต่ผู้เป็นเสือป่าต้องเป็นผู้ที่นับว่าเป็นผู้ใหญ่แล้ว ฝ่ายเด็กก็ยังไม่อยู่ในปฐมวัยก็เป็นผู้ที่สมควรได้รับความฝึกฝนทั้งในส่วนร่างกายและในจิตใจให้มีความรู้ในทางเสือป่า เพื่อว่าเมื่อเติบโตขึ้นจะได้รู้หน้าที่ ซึ่งผู้ชายไทยทุกคนควรประพฤติให้เป็นประโยชน์แก่ชาติบ้านเมือง อันเป็นที่เกิดเมืองบิดรของตน ในการฝึกฝนปลูกใจให้คิดถูกต้องเช่นนี้ต้องเริ่มฝึกฝนเสียแต่เมื่อยังเยาว์อยู่ เปรีบบเหมือนไม้ที่ยังอ่อนจะตัดให้เป็นรูปอย่างไรก็เป็นไปได้และงดงาม แต่ถ้ารอไว้จนแก่เสียแล้ว เมื่อจะตัดก็ต้องเข้าไฟ และมักจะหักและลิดได้ในขณะตัด จึงทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ พระราชทานพระบรมราชานุญาตให้คัดตั้งกองลูกเสือขึ้นตามโรงเรียนและสถานที่อันควร และทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้มีข้อกำหนดข้อบังคับลักษณะปกครองลูกเสือไว้ให้ใช้ได้ตั้งแต่วันที่ 1 กรกฎาคม พ.ศ. 2454¹

¹ รายงานการลูกเสือแห่งกรุงสยาม ฉบับที่ 1 (พระนคร : โรงพิมพ์โสภณพิพรรฒธนากร, 2459), หน้า 1-2.

ตั้งแต่วันที่ 1 กรกฎาคม พ.ศ. 2454 ซึ่งถือว่าเป็นวันกำเนิดของลูกเสือไทย และเพื่อให้กิจการดำเนินไปดังพระราชประสงค์ซึ่งปรากฏในข้อบังคับลักษณะปกครองลูกเสือ จึงทรงตั้งสภากรรมการกลาง ทรงเป็นเลขาธิการและทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้พระเจ้าบรมวงศ์เธอกรมพระยาดำรงราชานุภาพ เลขาธิการกระทรวงมหาดไทยเป็นผู้ตรวจการใหญ่ และเป็นอุปนายกในหน้าที่ตามข้อบังคับลักษณะปกครองลูกเสือ กับทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้พระยาบุรุษรัตนราชพัลลภ เป็นเลขานุการ และเจ้าพระยาเลอศักดิ์สุนทรราชบริบาล (ม.ร.ว. เปีย มาลากุล) เลขาธิการกระทรวงธรรมการเป็นกรรมการ ต่อมาปี พ.ศ. 2457 พระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระยาดำรงราชานุภาพกราบบังคมลาพักราชการ ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้เจ้าพระยาสุเรนทรราชบริบาลทำการแทนต่อมา จนถึงเวลาที่ป่วยมากจึงทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้พระยาไพศาลศิลปศาสตร์ (จีน ค่ายมานนท์) อธิบดีกรมศึกษาธิการรับตำแหน่ง ต่อมาตั้งแต่วันที่ 27 พฤษภาคม พ.ศ. 2459

เมื่อโปรดเกล้าฯ ให้ตั้งสภากรรมการกลางและผู้ตรวจการใหญ่แล้ว จึงทรงโปรดเกล้าฯ ให้ตั้งสภากรรมการมณฑลกรุงเทพฯ ขึ้นทันที ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้เจ้าพระยาบรมราช (บิน ลูซุม) เลขาธิการกระทรวงนครบาลเป็นเลขาธิการ¹

กองลูกเสือแห่งแรกในประเทศไทย

กองลูกเสือแห่งแรกในประเทศไทยตั้งขึ้นที่โรงเรียนมหาดเล็กหลวง (โรงเรียนวชิราวุธวิทยาลัยในปัจจุบัน) ใต้นามว่า "กองลูกเสือกรุงเทพฯ ที่ 1" ทรงเอาเป็นพระราชจรรยาในกิจการของกองลูกเสือกองนี้โดยตรง เพื่อให้เป็นแบบอย่างสำหรับที่ต่าง ๆ ที่มีความประสงค์จะตั้งกองลูกเสือ²

¹ รายงานการลูกเสือแห่งกรุงสยาม ฉบับที่ 1 (พระนคร : โรงพิมพ์โสภณพิพรรฒธนากร, 2459), หน้า 2-3.

² เรื่องเดียวกัน, หน้า 3.

ต่อมาเมื่อวันเสาร์ที่ 2 กันยายน พ.ศ. 2454 ได้พระราชทานพระราชนิพนธ์ให้กองลูกเสือโรงเรียนมหาดเล็กหลวงกองนี้เข้าเฝ้าละออจรัสพระบาท ณ สโมสรสถานเสือป่า ณ โอกาสนั้นผู้กำกับได้ฝึกหัดลูกเสือถวายตัว และได้ลอบข้อมความรู้อตามที่ได้ทรงพระราชนิพนธ์สำหรับส่งล่อนเสือป่าและลูกเสือ และได้พระราชทานนามกองลูกเสือโรงเรียนมหาดเล็กหลวงนี้ว่า "กองลูกเสือหลวง"

ต่อมาในวันที่ 16 กันยายน พ.ศ. 2454 ได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ พระราชทานธงรูปพระมยุแฉ่งลงสารให้เป็นธงประจำกองลูกเสือหลวงกองนี้ ซึ่งได้ตามเสด็จพระราชดำเนินประพาสพระราชวังสนามจันทร์ นครปฐม เมื่อวันที่ 3 กันยายน พ.ศ. 2454 (ร.ศ. 130) โดยนายหมู่โทหลวงอภิรักษ์ราชฤทธิ อาจารย์โรงเรียนมหาดเล็กหลวงเป็นผู้รับพระราชทาน

จำนวนลูกเสือครั้งแรกที่ก่อตั้งกิจการลูกเสือ

กิจการลูกเสือได้แผ่ขยายออกไปอย่างรวดเร็ว เมื่อเดือนกันยายน พ.ศ. 2454 (ร.ศ. 130) มีลูกเสือที่โรงเรียนมหาดเล็กหลวง 63 คน โรงเรียนล้วนกุลลาภิวิทยาลัย 84 คน โรงเรียนเทพศิรินทร์ 39 คน และโรงเรียนปทุมคงคา 60 คน รวม 246 คน¹ ต่อมาในเดือนตุลาคมปีเดียวกันมีกองลูกเสือเพิ่มขึ้นเป็น 56 กอง มีลูกเสือทั้งหมด 2,688 คน ทั้งนี้เฉพาะมณฑลกรุงเทพฯ เท่านั้น ตามมณฑลอื่น ๆ ยังไม่ได้ตั้งกองลูกเสือขึ้น

ศูนย์วิทยพัทยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

¹ลูกเสือแห่งประเทศไทย, คณะ. ประวัติลูกเสือไทย 60 ปี. (พระนคร : โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว, 2514), หน้า 56.

ตารางที่ 1 บัญชีลูกเสือเดือนกันยายน พ.ศ. 2454

บัญชีลูกเสือ

เดือนกันยายน ร.ศ. 130¹

กองลูกเสือ	จำนวนลูกเสือ				หมายเหตุ
	เอก	โท	สำรอง	รวม	
มณฑลกรุงเทพฯ					
ที่ 1 ลูกเสือหลวง	-	-	63	63	ยังไม่ได้รับบัญชี
ที่ 2 ราชวิทยาลัย	-	-	-	-	
ที่ 3 ล้วนกุหลาบวิทยาลัย	-	-	84	84	
ที่ 4 เทพศิรินทร์	-	-	39	39	
ที่ 5 ปทุมคงคา	-	-	60	60	
รวม	-	-	246	246	

ศูนย์วิทยพัชร์พยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

¹ลูกเสือแห่งประเทศไทย, คณะ. ประวัติลูกเสือไทย 60 ปี, หน้า 56.

กองลูกเสือหลวง

กองลูกเสือที่ได้รับพระราชทานเกียรติยศให้เป็นกองลูกเสือหลวง ได้แก่ กองลูกเสือโรงเรียนมหาดเล็กหลวง กองลูกเสือโรงเรียนราชวิทยาลัย และกองลูกเสือมณฑลนครชัยศรีที่ 1 โรงเรียนพระปฐมวิทยาลัย ล่องโรงเรียนแรกเป็นโรงเรียนที่อยู่ในพระบรมราชูปถัมภ์โดยตรง ส่วนกองลูกเสือโรงเรียนพระปฐมวิทยาลัย ที่ได้รับพระมหากรุณาธิคุณเป็นพิเศษนี้ เพราะระหว่างที่เสด็จทรงพักแรมที่พระราชวังสนามจันทร์ เมื่อเดือนมกราคมถึงเดือนกุมภาพันธ์ พ.ศ. 2454 นั้น เมื่อได้มีการซ้อมรบของเสือป่าขึ้นคราวใด ก็ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้กองลูกเสือมณฑลนครชัยศรีกองนี้ เข้าลี้มทบอยู่ในกองลูกเสือหลวงกรุงเทพฯ เป็นกองลูกเสือรักษาพระองค์ตามเสด็จในเวลาที่ย้อมรบด้วย ปรากฏว่ากองลูกเสือมณฑลนครชัยศรีนี้ปฏิบัติหน้าที่ได้เข้มแข็งและคล่องแคล่วว่องไวยิ่งนัก อีกทั้งการล่อดแนมในเวลาซ้อมรบก็กระทำได้ดียิ่ง ในวันที่ 17 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2454 ก็ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้กองลูกเสือกองนี้ได้รับพระราชทานเกียรติยศเป็นลูกเสือหลวงอีกกองหนึ่ง และได้รับพระราชทานพระบรมราชานุญาตให้มีสิทธิแต่งตั้งตัวล่วยงามเป็นพิเศษกว่ากองลูกเสืออื่น ๆ ด้วยกัน กล่าวคือใช้หมวกเสียบขนนก และมีล่อบเหล็กโดยรอบบริมหวมกด้วย¹

ศูนย์วิทยพัทยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

¹ กขย. ศร. 36/8, "โปรดเกล้าฯ ให้กองลูกเสือมณฑลนครชัยศรีเป็นลูกเสือหลวงกับพระราชทานสิ่งของ." 26 เมษายน-1 มิถุนายน 2455.

ต่อมาทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้โอนกองกรุงเทพฯ ที่ 1 (กองลูกเสือหลวง) และกองกรุงเทพฯ 2 (กองลูกเสือหลวง) ไปขึ้นสังกัดเป็นนักเรียนเสือป่าหลวงเสียตั้งแต่วันที่ 26 มกราคม พ.ศ. 2457¹ กองลูกเสือตัดไปสังกัดเลื่อนขึ้นมาแทนที่ตามลำดับ คือ ล้วนภูหลวง เป็นกองที่ 1 และเทพศิรินทร์เป็นกองที่ 2

พิธีเข้าประจำกองครั้งแรก

เมื่อลูกเสือกองกรุงเทพฯ ที่ 1 (ลูกเสือหลวง) ได้รับการฝึกหัดจนมีความรู้ขั้นต้น พอจะเข้าประจำกองลูกเสือโตตามข้อบังคับลักษณะปกครองลูกเสือได้แล้ว จึงทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้เสด็จการลอบโล่ มีพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระยาตำราวงษาอนุภาพ เป็นประธานกรรมการ ในการลอบครั้งแรกมีลูกเสือลอบโล่ได้เป็นจำนวนมาก

เมื่อทรงทราบใต้ฝ่าละอองธุลีพระบาทว่า มีลูกเสือที่ควรจะเข้าประจำกองได้เช่นนี้แล้ว จึงทรงเป็นพระราชอุรัสเสด็จฝึกหัดอยู่กับและลูกเสือในการที่จะทำพิธีเข้าประจำกองด้วยพระองค์เอง ทั้งนี้ก็ด้วยพระราชประสงค์ที่จะให้เป็นแบบอย่างที่ถูกสำหรับกองลูกเสือที่จะทำพิธีเข้าประจำกองต่อไปภายหลัง ครั้นเมื่อวันที่ 3 สิงหาคม พ.ศ. 2455 ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ทำพิธีเข้าประจำกองต่อหน้าพระที่นั่ง ที่ลานหน้าพระที่นั่งอภิเศกตูลี² ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้กองลูกเสือต่าง ๆ ซึ่งมิอยู่ในกรุงเทพฯ ขณะนั้น ไปเฝ้าอยู่ที่นั่นด้วย เมื่อทำพิธีเข้าประจำกองเสร็จแล้ว ได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ พระราชทานพระบรมราโชวาทแก่ลูกเสือและเจ้าหน้าที่ฝ่ายลูกเสือซึ่งอยู่ในที่นั้น

กองลูกเสือในพระองค์ในประเทศอังกฤษ

หลังจากที่กองลูกเสือไทยได้ตั้งขึ้น 6-7 เดือน ประเทศต่าง ๆ ก็ทราบข่าวว่า

¹ กข. ศร. 36/37 "เรื่อง ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ลูกเสือหลวงเป็นนักเรียนเสือป่าหลวงขึ้นตรงต่อเสนาธิการเสือป่ากองพลหลวง," 26 มกราคม-20 มีนาคม 2457.

² กข. ศร. 36.5/1, "พิธีรับลูกเสือเข้าประจำกอง," 6 กรกฎาคม-26 ธันวาคม 2455.

พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงใฝ่พระทัยในการลูกเสือเป็นอย่างมาก มีลอร์ด ซิดนีย์ ริเชซ (Mr. Sidney Riches) ผู้กำกับกองลูกเสือที่ 8 กรุงลอนดอน ภาคตะวันออก เฝยงไต้ (The 8th South-West London Troop) ซึ่งตั้งอยู่ที่ 55 ถนนเบอลแฮมปาร์ค เอลส์ดับบิว 12 ลอนดอน ได้มีหนังสือกราบบังคมทูลพระกรุณา ขออัญเชิญพระบาทสมเด็จพระ เจ้าอยู่หัว ทรงเป็นองค์อุปถัมภ์ และขอพระราชทานพระบรมราชานุญาตขนามกองลูกเสือกอง นั้นว่า "กองลูกเสือในพระองค์แห่งพระเจ้าแผ่นดินสยาม" (The King of Siam's Own Boy Scout Group) ซึ่งพระองค์ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ พระราชทานพระบรมราชานุญาต และทรงรับไว้ในพระบรมราชูปถัมภ์ กับพระราชทานตามเครื่องหมายประจำกองเป็นรูปช้างเผือก ซึ่งเป็นรูปคล้ายธงช้างเผือกเดิม

ต่อมาลูกเสือกองนี้ได้ขยายตัวเป็นกลุ่มและเปลี่ยนชื่อใหม่ ตามชื่อตำบลที่ตั้งกลุ่มเป็น The First Balham and Tooting Scout Group (The King of Siam's Own) โดยยังคงใช้ตราช้างเผือกยืนบนหินสีแดงเป็นตราประจำกลุ่มสืบมา และใช้อักษรย่อของกลุ่มว่า K.S.O. ซึ่งย่อมาจากคำว่า The King of Siam's Own มาจนถึงปัจจุบัน¹

การตั้งกองลูกเสือหัวเมือง

ในปี-พ.ศ. 2455 ได้มีพระราชกระแสรับสั่งให้พระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระยา ตั้วรังราชานุภาพ เสนาธิบดีกระทรวงมหาดไทย ทรงแนะนำวิธีการฝึกหัดส่งสอนลูกเสือไปยัง สหุเทศาภิบาลมณฑลต่าง ๆ เพื่อดำเนินการฝึกหัดอบรมเด็กและตั้งกองลูกเสือขึ้น² และ ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ตั้งสภากรรมการจัดการลูกเสือตามมณฑลต่าง ๆ ทรงพระกรุณา โปรดเกล้าฯ ให้สหุเทศาภิบาลเป็นประธานายกสภากรรมการจัดการลูกเสือของมณฑลที่ปกครอง อยู่ ในไม่ช้าก็มีกองลูกเสือเกิดขึ้นในมณฑลต่าง ๆ ทั่วประเทศ

¹ อภัย สันทวิมล. "ความก้าวหน้าของกิจการลูกเสือไทย" ในอนุสรณ์งานพระราชทานเพลิงศพนายจิตร ทั่วสูบุตร, หน้า 98.

² รายงานการลูกเสือแห่งกรุงสยาม ฉบับที่ 1, พ.ศ. 2459, หน้า 5-6.

การตั้งกองลูกเสือนอกโรงเรียน

กองลูกเสือนอกโรงเรียนมีมาแต่ครั้งรัชกาลที่ 6 โดยข้อบังคับลักษณะปกครองลูกเสือ พ.ศ. 2454 ข้อ 22 ได้ระบุว่ากองลูกเสือให้ตั้งที่ตามโรงเรียนหรือสถานที่แห่งใดแห่งหนึ่ง ตามแต่สภากรรมการของมณฑลจะเห็นสมควร แต่การฝึกอบรมมีลักษณะและวิธีการแบบเดียวกัน เพียงแต่เปิดโอกาสให้เยาวชนมีโอกาสสมัครเป็นลูกเสือได้ทั่วถึงกันเท่านั้น

ในปัจจุบันกิจกรรมลูกเสือนอกจากจะใช้อบรมมณีสัยเยาวชนในสถานศึกษาแล้ว ยังมีหน่วยงานบางแห่งใช้กิจกรรมลูกเสือช่วยพัฒนาเยาวชนทั่วไปอีกด้วย โดยมีจุดมุ่งหมายให้เยาวชนมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชน สังคม ประเทศชาติ โดยเน้นเอาการพัฒนาตนเองและกลุ่มเป็นหลักเบื้องต้น มุ่งพัฒนาคุณภาพของเยาวชนทั้งในด้านร่างกาย จิตใจ และศีลธรรม เพื่อให้เยาวชนได้รู้สึกและพร้อมที่จะบำเพ็ญตนเพื่อสาธารณประโยชน์ โดยการขออนุญาตให้มีการตั้งกองลูกเสือนอกโรงเรียนขึ้น มุ่งไปที่เยาวชนที่ไม่สามารถเรียนต่อในชั้นสูงขึ้นไปได้ และการฝึกอบรมลูกเสือนอกโรงเรียนนี้ เน้นวิชาพิเศษมากกว่าหลักสูตร โดยเน้นหนักในเรื่องการฝึกอาชีพ กองลูกเสือนอกโรงเรียนต่าง ๆ ในปัจจุบัน เช่น กองลูกเสือวิสามัญเกษตรราชนุรักษ์ กองลูกเสือป่าภูพาน กองลูกเสือนอกโรงเรียนวชิรชัย กองลูกเสือนอกโรงเรียนพระแท่นดงรัง กองลูกเสือนอกโรงเรียนของมหาวิทยาลัยรามคำแหง กองลูกเสือนอกโรงเรียนของกรมประยาลังเคราะห์¹

ความก้าวหน้าของการตั้งกองลูกเสือ ตั้งแต่ พ.ศ. 2454-ปัจจุบัน

กองลูกเสือไทยพัฒนาทั้งปริมาณและคุณภาพมาตามลำดับ จนกระทั่งในปี พ.ศ. 2472 กองลูกเสือทั่วทั้งพระราชอาณาจักรมี 1,011 กอง ผู้กำกับและรองผู้กำกับ 3,725 คน ลูกเสือประจำการ 62,929 คน กองหนุน 348 คน รวม 63,227 คน ประเทศไทยมีลูกเสือจำนวนมากเป็นที่ 5 ในบัญชีสามะโนครวัของลูกเสือทั่วโลก²

¹ คณะกรรมการส่งเสริมและประสานงานเยาวชนแห่งชาติ, สำนักงาน. นโยบายและแผนพัฒนาเยาวชนระยะยาว. (กรุงเทพมหานคร : รุ่งเรืองการพิมพ์, 2524), หน้า 13-14.

² หนังสือพิมพ์ข่าวชุมนุมลูกเสือสยาม ฉบับพิเศษ วันที่ 7 มกราคม พ.ศ. 2473, โรงพิมพ์เตลิเมล์, หน้า 13.

ต่อมาเมื่อทางคณะรัฐบาลและหน่วยงานหลายฝ่ายได้ให้ความสำคัญของการลูกเสือ จึงได้ส่งเสริมจนในเวลาต่อมาช่วงปี พ.ศ. 2509-2519 การลูกเสือได้เพิ่มปริมาณทั้งจำนวน กอง ผู้กำกับ และลูกเสือ จนกระทั่งในปี พ.ศ. 2519 ซึ่งตามจำนวนสถิติต้องถือว่าเป็นปีที่ กิจการลูกเสือเจริญรุ่งเรืองที่สุดในด้านปริมาณ โดยมีกองลูกเสือถึง 28,674 กอง ผู้กำกับ 53,145 คน ลูกเสือ 887,550 คน² และในปีต่อ ๆ มาจำนวนลูกเสือเริ่มลดปริมาณลง ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2520 และลดลงเรื่อย ๆ จนถึงปัจจุบัน ซึ่งสังเกตได้จากสถิติที่รวบรวมมาจากรายงานการ ลูกเสือแห่งกรุงสยามฉบับต่าง ๆ และรายงานสถิติและดัชนีทางการศึกษาปีต่าง ๆ จากหลายหน่วย งาน โดยแสดงไว้เฉพาะสถิติที่มีความแตกต่างกันอย่างชัดเจนในด้านปริมาณ ดังนี้

ศูนย์วิทยพัทยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

²ปัสตกระทรวง กระทรวงศึกษาธิการ, สำนักรงาน. สถิติการศึกษาฉบับย่อ ปีการศึกษา 2519. (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์ไชนเท็ดโปรดักชั่น, 2520), หน้า 13ล15.

ตารางที่ 2 จำนวนกองลูกเสือ ลูกเสือ และผู้กำกับลูกเสือ บางปี ตั้งแต่ พ.ศ. 2454
ถึง พ.ศ. 2526

ปี พ.ศ.	จำนวนกอง	จำนวนลูกเสือ	จำนวนผู้กำกับ
2454	5	246	- *
2458	140	2,549	178 *
2459	162	7,967	533 *
2465	271	22,350	1,040 *
2466	425	32,544	1,539 *
2467	512	38,735	1,857 *
2472	1,011	62,929	3,725 *
2508	8,464	372,149	45,430 **
2509	10,317	424,525	49,265 **
2512	12,592	441,269	44,531 **
2513	14,948	466,859	45,831 **
2519	28,674	887,550	53,145 **
2520	21,109	727,478	50,168 **
2521	19,441	722,172	48,679 **
2524	16,114	544,013	34,625 ***
2525	14,634	682,778	31,583 ***

แหล่งที่มา

* รายงานการลูกเสือแห่งกรุงสยาม

** สถิติการศึกษาฉบับย่อ ปีการศึกษา 2508-2520 กองแผนงาน

สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ

*** สถิติและดัชนีทางการศึกษาที่สำคัญ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ

สำนักนายกรัฐมนตรี

เมื่อพิจารณาตัวเลขโดยทั่วไปแล้ว เห็นได้ว่ากองลูกเสือไทยเจริญก้าวหน้าอย่างรวดเร็วในต้นปีประมาณ ทั้งจำนวนกอง ผู้กำกับ และลูกเสือ แม้จะมีบางปีที่กิจการลูกเสือซบเซาลงไปจนทลิดิไม่ได้ เช่น ช่วงสงครามโลกครั้งที่ 2 เมื่อบ้านเมืองตกอยู่ในภาวะสงครามเยาวชนก็หันไปร่วมกิจกรรมในการเตรียมป้องกันประเทศ เช่น ล้มครเป็นยุวชนทหาร¹ แต่เมื่อเหตุการณ์บ้านเมืองกลับคืนสู่ภาวะปกติ กิจการลูกเสือก็ได้รับการฟื้นฟูขึ้นมาอีก และมีจำนวนเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว จนมีจำนวนสูงสุดในปี พ.ศ. 2519² จากนั้นจำนวนก็เริ่มลดลงอีกจนถึงปัจจุบัน

การคัด เหล่าลูกเสือ

นับแต่เริ่มดำเนินกิจการลูกเสือมาตั้งแต่ พ.ศ. 2454 กองลูกเสือต่าง ๆ โดยมากคัดให้มีการฝึกอบรมกันแต่ในทางเหล่าราบประเภทเดียว ทั้งนี้เพราะขาดเครื่องมือเฉพาะสำหรับฝึกหัดและขาดผู้ฝึกที่มีความสามารถ³ ครั้นภายหลังได้มีการประชุมสภานายกกรรมการจัดการลูกเสือทั่วราชอาณาจักร เมื่อวันที่ 6 พฤษภาคม 2458 แล้ว ก็ได้ตกลงในอันที่จะคัดให้มีการฝึกหัดลูกเสือเพิ่มเติมพิเศษ นอกเหนือไปจากที่ระบุไว้ในข้อบังคับลักษณะปกครองลูกเสือ

¹ เล็กทอน คู่ภโณภณ. พระราชประวัติพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวและประวัติการลูกเสือไทย. (พระนคร : โรงพิมพ์คุรุสภา, 2504), หน้า 242-245.

² แผนงาน, กอง, ปลัดกระทรวงศึกษาธิการ. สถิติการศึกษาฉบับย่อ ปีการศึกษา 2519. (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์ยูนิเอดโปรดักชั่น, 2520), หน้า 7-8.

³ รายงานการลูกเสือแห่งกรุงสยาม ฉบับที่ 1 พ.ศ. 2459, หน้า 22.

โดยจัดฝึกหัดเป็นเหล่าต่าง ๆ ขึ้น มีอยู่หลายเหล่าด้วยกัน เช่น เหล่าราบ เหล่าสมุทรเสนา
เหล่าพยาบาล เหล่าดับเพลิง เหล่าพราน เหล่าช่าง เหล่าเดินขั่ว เป็นต้น

การสัดการฝึกหัดลูกเสือแบ่งออกเป็นเหล่าต่าง ๆ ดังกล่าว ได้เริ่มมีขึ้นตั้งแต่ปี พ.ศ.
2459 เป็นต้นมา ได้มีการกำหนดวางแผนฝึกหัดในหน่วยของแต่ละเหล่าเป็นอย่างดี เช่น

เหล่าดับเพลิง สัดแบ่งออกเป็น 5 พวก คือ

1. พวกลูบมือ
2. พวกต่งเส็ก
3. พวกรื้อถอน
4. พวกลูบโยก
5. พวกช่วยดับเพลิง

รวมทั้งได้กำหนดเครื่องมือเครื่องใช้ จำนวนลูกเสือประจำ และหน้าที่ต่าง ๆ ของ
แต่ละพวกไว้ และมีข้อเสนอนะและกติกายัดตกลงไว้เป็นอันดี¹

เหล่าพยาบาลมีการฝึกหัดโดยสังเขปดังนี้

1. ให้รู้จักอวัยวะสำคัญของร่างกาย และหน้าที่ของอวัยวะนั้น ๆ โดยตลอด
2. ให้รู้จักปฐมพยาบาล
3. ให้รู้จักการรักษาแผลสด การรักษากระดูก และมีความชำนาญในวิธีเย็บแผล

ทั่วไป พันผ้า เข้าเฝือก ฯลฯ

4. ให้รู้จักสรรพคุณยาที่ต้องใช้ในการพยาบาลทั่วไป และให้รู้จักใช้ยาอย่าง
ที่ต้องใช้มาก

5. ให้รู้จักสัดที่พยาบาล ตลอดจนป้องกันโรคติดต่อ
6. ให้รู้จักอาการโรคต่าง ๆ
7. ให้รู้จักการผ่าตัดอย่างง่าย ๆ
8. ให้รู้จักหน้าที่ของพลเปด
9. ให้รู้จักวัยของผู้พยาบาล

¹ เรื่องเดียวกัน, หน้า 61-67.

ในการฝึกหัด ให้ลูกเลือกผลัดกันหัดเป็นพลเปลบ้าง พลพยาบาลบ้าง¹
 เหล่าสมุทรเลน่า แบ่งออกเป็น 2 ชนิด คือ

ก. สมุทรเลน่าฝ่ายบก ในฤดูคลื่นลมสิ่งเกิดเหตุร้ายที่เกิดขึ้นในทะเล แล้วแจ้งความแก่เจ้าหน้าที่สำหรับช่วยเหลือ และช่วยเจ้าหน้าที่ในเวลาสงคราม เผ่าฝั่งคอยสังเกตเรือรบที่จะมาตามฝั่งทะเล

ข. สมุทรเลน่าฝ่ายน้ำ เรือคนเดินเรือทางทะเลอย่างง่าย ๆ มีหน้าที่ของคนเดินเรือ ช่างกล ช่างไฟฟ้า การช่างไม้ การคร่ำ การเก็บรักษา และการพยาบาลคนเมาศสิน²

นอกจากนี้ก็ได้กำหนดวิธีการฝึกหัดอย่างละเอียดของแต่ละชนิดเช่นเดียวกับลูกเรือเหล่าอื่น ๆ

ลูกเรือที่ได้รับการฝึกฝนอบรมเป็นเหล่าต่าง ๆ นี้ ปรากฏว่ามีหลายกองที่ตั้งใจฝึกหัดกันอย่างจริงจัง จนสามารถออกมาเพื่อประโยชน์แก่สาธารณชนได้ผลดีมาก เช่น เหล่าดับเพลิงได้ช่วยเหลือในเหตุการณ์เกิดเพลิงไหม้หลายครั้งด้วยกัน จนได้รับรางวัลจากเจ้าทรัพย์ เหล่าพยาบาลออกทำการพยาบาลในเวลาประลองยุทธเรือป่าหลายคราว เหล่าสมุทรก็ได้ฝึกหัดในส่วนการเดินเรือจนถึงได้ออกทะเลในบางคราว

ครั้นปี พ.ศ. 2460 ปรากฏว่าการฝึกหัดแบบเหล่าต่าง ๆ ได้แพร่หลายขยายตัวออกไปตามลำดับ จนถึงตามเมืองมณฑลต่าง ๆ เกือบทั้งหมด เช่น มณฑลกรุงเทพฯ มณฑลสุรินทร์ มณฑลปราจีนบุรี และมณฑลนครราชสีมา ได้เริ่มฝึกหัดวิชาพยาบาลเพื่อจัดเป็นเหล่าพยาบาลขึ้น เป็นที่น่าสังเกตว่านอกจากเหล่าราบซึ่ง เป็นเหล่าพื้นฐานในการจัดเหล่าลูกเรือแล้ว ทุกมณฑลได้มุ่งไปในทางจัดเหล่าพยาบาลเป็นเหล่าที่ส่งทั้งสิ้น³

¹ เรื่องเดียวกัน, หน้า 68.

² เรื่องเดียวกัน, หน้า 69-71.

³ ลูกเรือแห่งประเทศไทย, คณะ. ประวัติการลูกเรือไทย 60 ปี, หน้า 93.

ตามรายงานการลูกเสือแห่งกรุงสยาม ฉบับที่ 1 พ.ศ. 2459 ตามหมวดต่าง ๆ
ได้เริ่มกองลูกเสือเป็นเหล่าต่าง ๆ คือ

กรุงเทพมหานคร	-	เหล่าราบ เหล่าลุ่มทรเล่เนา เหล่าพยาบาล เหล่าดับเพลิง
มณฑลนครราชสีมา	-	เหล่าราบ เหล่าลุ่มทรเล่เนา เหล่าพราน เหล่าพยาบาล
มณฑลภูเก็ต	-	เหล่าราบ เหล่าช่าง เหล่าเดินข่าว เหล่าพยาบาล
มณฑลสุราษฎร์	-	เหล่าราบ เหล่าลุ่มทรเล่เนา เหล่าช่าง เหล่าพราน เหล่าพยาบาล
มณฑลพิษณุโลก	-	เหล่าราบ กับกำส้งฝึกหัดวิชาพยาบาลเพื่อจัดเป็นเหล่าพยาบาล ในภายหน้า
มณฑลพายัพ	-	เหล่าราบ เหล่าดับเพลิง เหล่าพยาบาล
มณฑลร้อยเอ็ด	-	เหล่าราบ เหล่าช่าง เหล่าดับเพลิง เหล่าพยาบาล

มณฑลนอกจากนี้คงฝึกหัดแต่เหล่าราบอย่างเดียว¹

การคัดเหล่าตามข้อบังคับสภากษัตริย์ปกครองลูกเสือ พ.ศ. 2461

ต่อมาในปี พ.ศ. 2461 พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงพระกรุณา
โปรดเกล้าฯ ให้ตราข้อบังคับขึ้นใหม่ และในหมวดที่ 9 ได้กล่าวถึงการคัดลูกเสือเป็นเหล่า
ต่าง ๆ อย่างชัดเจน คือ

"ข้อ 68 การฝึกหัดลูกเสือนอกจากที่ฝึกหัดตามหลักสูตรลูกเสือเอก ลูกเสือโท และ
การฝึกฝนตั้งได้กล่าวมาแล้วข้างต้น ให้คิดจัดการฝึกหัดเป็นเหล่าต่าง ๆ เป็นพิเศษ เช่น
เหล่าราบ เหล่าพราน เหล่าช่าง เหล่าดับเพลิง เหล่าพยาบาล เหล่าลุ่มทรเล่เนา เป็นต้น
การฝึกหัดเช่นนี้ เหล่าใดฝึกหัดอะไรก็ให้ได้ฝึกหัดจริง ๆ มีเครื่องใช้และผู้ฝึกหัด
ให้เหมาะ เช่น เหล่าพยาบาล ก็ให้มีนายแพทย์มาฝึกหัด มีเครื่องใช้ในการพยาบาลพร้อมเมื่อ

¹ รายงานการลูกเสือแห่งกรุงสยาม ฉบับที่ 1, พ.ศ. 2459, หน้า 59.

ถึงเวลาที่ต้องการให้ใช้ได้ การฝึกหัดนั้นให้ฝึกหัดตามหลักสูตรวิชาเสือป่าเหล่านั้น ๆ ส่วนลูกเสือที่รับเข้าฝึกหัดเหล่าต่าง ๆ นี้ อย่างต่ำต้องเป็นลูกเสือโทแล้ว"¹

นอกจากนี้ยังกำหนดเครื่องหมายประจำเหล่าพิเศษไว้ในหมวดที่ 20 ว่าด้วยเครื่องแต่งตัว และเครื่องประกอบเครื่องแต่งตัว ดังนี้

"ข้อ 122 ลูกเสือที่จัดเป็นเหล่าต่าง ๆ ให้มีเครื่องหมายประจำเหล่าพิเศษอีกส่วนหนึ่งคือ

1. เหล่าพยาบาล ให้มีเครื่องหมายทำด้วยสังกะสีอ่อนเป็นแผ่นกลมสีแดงเป็นรูปกาชาด
2. เหล่าดับเพลิง ให้มีเครื่องหมายทำด้วยสังกะสีอ่อน เป็นแผ่นกลมวัดตามศูนย์กลางกว้าง 3 เซนติเมตรครึ่ง หุ้มด้วยผ้าดำและปักด้วยไหมสีแดง เป็นรูปเปลวอัคคีอย่างภาพไทย

เครื่องหมายทั้งสองอย่างนี้ให้ผูกกับ รองผู้กำกับ และลูกเสือโย้ติดที่แขนข้างขวาเหนือข้อศอกทำนองติดบัง ถ้ามีบังลูกเสือเอกให้ติดใต้บัง"

ส่วนเหล่าอื่น ๆ ส้มควรจะใช้เครื่องหมายอย่างใด จะได้ประกาศต่อไป"²

การสั่งเหล่าลูกเสือตามพระราชบัญญัติลูกเสือ พ.ศ. 2482

การสั่งเหล่าลูกเสือเป็นเหล่าต่าง ๆ ตั้งแต่ พ.ศ. 2458 เป็นต้นมา ได้ดำเนินการไปด้วยดี จนกระทั่งในรัชสมัยของสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวอานันทมหิดลคณะรัฐบาลได้ตราพระราชบัญญัติลูกเสือ พ.ศ. 2482 ขึ้น เพื่อให้กิจการลูกเสือก้าวหน้าและสัมพันธ์กับลูกเสือนานาชาติ ซึ่งมีผลทำให้การสั่งเหล่าลูกเสือเปลี่ยนแปลงไปจากเดิม โดยกำหนดไว้ในภาค 2 เรื่อง

¹ "ข้อบังคับสภานิติบัญญัติลูกเสือ พระพุทธศักราช 2461" ราชกิจจานุเบกษา

35 (16 เมษายน 2461) : 35.

² "ข้อบังคับสภานิติบัญญัติลูกเสือ พระพุทธศักราช 2461" ราชกิจจานุเบกษา

35 (16 เมษายน 2461) : 61.

ลูกเสือ ผู้บังคับบัญชาลูกเสือ และเจ้าหน้าที่ลูกเสือ ดังนี้

"มาตรา 22 ลูกเสือจัดเป็น 2 เหล่า คือ

- (1) ลูกเสือเล่นา
- (2) ลูกเสือสมุทรเล่นา"¹

การคัดเหล่าลูกเสือในสมัยปัจจุบัน

หลังจากที่มีการเปลี่ยนแปลงในวงการลูกเสือครั้งใหญ่เมื่อ พ.ศ. 2482 แล้ว กิจการลูกเสือก็เจริญก้าวหน้าสืบมา โดยเฉพาะการคัดเหล่าลูกเสือได้กำหนดให้มีเพียงสองเหล่า คือ เหล่าลูกเสือเล่นา และเหล่าลูกเสือสมุทรเล่นา ต่อมา พ.ศ. 2490 ได้มีการตราพระราชบัญญัติลูกเสือ พ.ศ. 2490 โดยแก้ไขเพิ่มเติมจากพระราชบัญญัติ พ.ศ. 2482 ให้มีมาตราเพิ่มขึ้น และเพิ่มเติมข้อความบางตอนให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น แต่ปรากฏว่าพระราชบัญญัติฉบับใหม่นี้ไม่ได้กล่าวถึงการคัดเหล่าลูกเสือแต่อย่างใด จนกระทั่งมีการปรับปรุงพระราชบัญญัติ ฉบับ พ.ศ. 2490 ใหม่เป็นพระราชบัญญัติลูกเสือ พ.ศ. 2507 อันเป็นฉบับสุดท้ายที่การลูกเสือไทยเราได้ใช้เป็นระเบียบปฏิบัติมาตราบเท่าทุกวันนี้ และจากพระราชบัญญัติลูกเสือ พ.ศ. 2507 จึงได้มีข้อบังคับคณะลูกเสือแห่งชาติว่าด้วย การปกครอง หลักสูตร และวิชาพิเศษลูกเสือ พ.ศ. 2509 โดยกล่าวถึงการคัดเหล่าลูกเสือไว้ในลักษณะ 1 ว่าด้วยการปกครอง ภาค 1 หลักการ ดังนี้

"ข้อ 4 ประเภทและเหล่าลูกเสือ

ลูกเสือมี 4 ประเภท คือ ลูกเสือสำรอง

ลูกเสือสามัญ

ลูกเสือสามัญรุ่นใหญ่

ลูกเสือวิสามัญ

¹"พระราชบัญญัติลูกเสือ พ.ศ. 2482" รายกิจจานุเบกษา 56(6 พฤศจิกายน 2482) : 1514.

ลูกเสือสามัญ สามัญรุ่นใหญ่ วิสามัญ อาจสดให้มีเหล่าลูกเสือสมุทร และลูกเสืออากาศ
ก็ได้¹

ตั้งนั้นตั้งแต่ พ.ศ. 2509 เป็นต้นมา จนถึงปัจจุบัน พ.ศ. 2528 การลูกเสือไทย
จึงมีเหล่าลูกเสือพิเศษ 2 เหล่า คือ เหล่าลูกเสือสมุทร และเหล่าลูกเสืออากาศเท่านั้น

ธงและเครื่องหมายประจำกองลูกเสือ

ธงเป็นสิ่งศักดิ์สิทธิ์ (Sacred) เป็นสิ่งที่ทุกคนจะต้องเคารพและระวังรักษาไว้
ให้ดี เพราะเป็นเครื่องหมายแทนพระองค์พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ลูกเสือ
ทุกคนต้องรู้จักธงของกองลูกเสือ และธงประจำกองเป็นอย่างดี

ธงกองลูกเสือสยามมีส่วนประกอบดังนี้ คือ

- 1) ที่ยอดมีวชิร คือ อาวุธอย่างหนึ่งของพระอินทร์ เป็นเครื่องหมายแทน
พระองค์ผู้พระราชทานกำเนิดลูกเสือ ตรงกับพระนามวชิราวุธ และมีแถบรัตนาวรรณ
ของพระองค์ท่าน
- 2) พื้นธง คือ ไตรรงค์ ธงชาติของเรา
- 3) กลางมีธรรมจักร ซึ่งเป็นเครื่องหมายของพระพุทธศาสนา

เห็นได้ว่าธงลูกเสือมีเครื่องหมายแทนพระมหากษัตริย์และชาติ คำสอนอยู่พร้อม
พระมหากษัตริย์เป็นประมุขของชาติเป็นผู้ทรงนำชาติไปสู่ความเจริญ ทรงเป็นผู้แทน
ชาติเราดีเอง ส่วนคำสอนก็เช่นเดียวกัน พระมหากษัตริย์ทรงนำมาแต่ครั้งก่อน
ทรงเป็นผู้อุปถัมภ์ จะว่าเป็นผู้แทนคำสอนก็ไม่ผิด เพราะฉะนั้นเมื่อเรากล่าวถึง
พระเจ้าอยู่หัว เรานึกถึงชาติคำสอนรวมไปด้วยเสมอ ธงลูกเสือสยามซึ่งเป็นธง
ที่พระราชทานไว้แทนพระองค์จึงมีเครื่องหมายขององค์ 3 นี้ คือ พระมหากษัตริย์
ชาติ คำสอนรวมอยู่พร้อม เพื่อเป็นเครื่องเตือนใจให้เราระลึกถึงองค์ 3 ซึ่งแยก
กันไม่ออก และรวมอยู่ในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวตามคำมั่นสัญญาอยู่เสมอ

นอกจากธงประจำกองลูกเสือสยามแล้ว ยังมีธงประจำกองมณฑลต่าง ๆ ที่ได้
พระราชทานไว้แทนพระองค์ ซึ่งจังหวัดต่าง ๆ ได้ทำจำลองไว้แล้ว ลูกเสือควรรู้

¹ คณะกรรมการบริหารลูกเสือแห่งชาติ, สำนักงาน. ข้อบังคับคณะลูกเสือแห่งชาติ
ว่าด้วยการปกครอง หลักสูตรและวิชาพิเศษ พ.ศ. 2509. (พระนคร : โรงพิมพ์สุริยสภาลาดพร้าว,
2509), หน้า 2-3.

ว่าธงประจำกองของตนนั้นมีส่วนประกอบอะไรบ้าง¹

คำบรรยายของพระตีรณเล้ารวิคัฏกรรมในการอบรมผู้กำกับลูกเสือที่โรงเรียนผู้กำกับลูกเสือในพระบรมราชูปถัมภ์ ซึ่งตั้งอยู่ในบริเวณพระรามราชนิเวศน์ จังหวัดเพชรบุรี เมื่อ พ.ศ. 2474 นั้น ได้เน้นถึงความสำคัญของธง โดยเฉพาะธงประจำกองลูกเสือ ซึ่งถือว่ามีความสำคัญมากต่อกองลูกเสือ

ธงประจำกองลูกเสือเมื่อแรกเริ่ม

เมื่อมีลูกเสือได้ทำพิธีเข้าประจำกองกันบ้างแล้ว พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว จึงทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ พระราชทานธงประจำกองเพื่อรักษาไว้ต่างพระองค์ ลูกเสือกองกรุงเทพฯ ที่ 1 (ลูกเสือหลวง) ที่ได้ทำพิธีเข้าประจำกองเป็นกองแรก ได้รับพระราชทานธงประจำกองเป็นครั้งแรก และต่อมาก็ได้พระราชทานแก่กองอื่นในโอกาสอันควร ทุกคราวที่ได้พระราชทานธงประจำกอง ได้มีพระบรมราโชวาทแก่กองลูกเสือที่ได้รับด้วย

การพระราชทานธงประจำกองลูกเสือแก่กองลูกเสือกรุงเทพฯพระมทานคร เมื่อ วันที่ 29 ธันวาคม พ.ศ. 2458 ได้มีพระบรมราโชวาทดังนี้

ลูกเสือทั้งหลาย

ธงประจำกองที่ข้าให้เจ้าวันนี้ เจ้าต้องพิจารณาให้ดี เมื่อพิจารณาดูแล้ว จะเห็นมีรูปพระแก้วมรกต ซึ่งเป็นพระพุทธรูปอันขาวโพลนเรานับถือยิ่งกว่าพระพุทธรูปอื่น ๆ ทั้งพระราชาณาจักร และมีแถบยี่มาลา อันเป็นแถบสำหรับติดกับตราสำหรับตัวข้า ตราที่ข้าให้แก่อุ้มีความดีความชอบสำหรับส่วนตัวข้า ถ้าข้าจะแจกตราชนิดนี้ให้แก่เจ้าทั้งหลายก็มีจำนวนไม่เพียงพอ ข้าจึงให้ตราที่ติดไว้กับธง เหมือนกับข้าให้แก่เจ้าทุกคน เพื่อแสดงว่าข้ามีความพอใจในตัวเจ้า

ตามธรรมดา พระเจ้าแผ่นดิน หรือผู้ที่มีบิถือจะอยู่ใกล้ยึดคอยตักเตือนเจ้าเสมอไม่ได้ ข้าจึงให้ธงนี้เป็นเครื่องหมายแทนตัวข้า ให้เจ้าระถูกถึงธงนี้เสมอ ธงนี้เป็นของสำคัญมาก มีพร้อมทั้งชาติ, ลำล่เนา และตัวข้า ตราวยี่มาลานั้นแทนตัวข้า เจ้าควรรักษาไว้ให้ดี และเมื่อถึงคราวจำเป็นเจ้าต้องรักษาธงนี้ไว้จนลู่ดกาสัง

¹ เอกสารส่วนตัวของพระตีรณเล้ารวิคัฏกรรม, คำบรรยายเรื่อง "การอบรมผู้กำกับลูกเสือครั้งที่ 2 ที่พระรามนิเวศน์ จังหวัดเพชรบุรี" พ.ศ. 2474

ข้ามีความพอใจรักใคร่เจ้ามาก หรือเหมือนกับเพื่อนกันก็ว่าได้ ข้าหวังใจว่า เจ้าทั้งหลายจะเป็นผู้ที่บันดาลให้ชาติไทยถึงซึ่งความเจริญ ทำให้ผู้อื่นหันหน้าถือตา เมื่อคนไทยเราไปที่ไหน ถ้าเขาถามเราว่าเราเป็นชาติอะไร เราบอกว่าคนไทย ให้เขาเปิดหมวกให้ ที่เราจะได้ได้รับความนับถือเช่นนี้ ก็เพราะพวกเจ้าทั้งหลายรู้สึก รักชาติ ล้ำล้นา พระมหากษัตริย์ เจ้าต้องรู้สึกว่าการที่เจ้าเป็นลูกเสือ ย่อมมีความประพฤติแปลกกว่าเด็กกลางถนน เจ้าจะประพฤติอย่างเด็กกลางถนนไม่ได้ เพราะเจ้าเป็นคนที่มีพระเจ้าแผ่นดินรู้สึกเสียแล้ว หวังใจว่าเจ้าจะเป็นกำลังของชาติ และเชิดชูให้ชาติถึงความเจริญในภายหน้า

พวกเจ้าที่มาในวันนี้จำนวนยังน้อย ที่ยังไม่ได้อีกมาก ข้าขอให้ผู้บังคับ ผู้กำกับและลูกเสือจดจำถ้อยคำที่ข้าพูดนี้ไปบอกเล่าแก่เพื่อนฝูง หรือแม่แต่พวกอื่น ที่ไม่ใช่ลูกเสือ เพื่อผู้อื่นจะได้ยินดีเข้ามาเป็นพวกเรามากขึ้น จำนวนลูกเสือมี มากเท่าใดย่อมจะเป็นประโยชน์แก่ชาติไทยเรามากขึ้น

ในที่สุดนี้ ข้าขอให้เจ้าทั้งหลายจงมีความเจริญคู่ศิริสวัสดิ์พิพัฒน์มงคล
ทุกประการ¹

แต่เดิมมารองประจำกองลูกเสือ หาได้มีรูปร่างลักษณะเป็นแบบเดียวกับที่ปรากฏอยู่ในปัจจุบันนี้ไม่ หากมีความผิดแผกแตกต่างกันไปเป็นหลายแบบ มณฑลหนึ่งก็มีรูปร่างลักษณะ และสีสรรไปอย่างหนึ่ง ซึ่งส่วนมากแล้วเป็น สัญลักษณ์แห่งปูชนียสถานอันสำคัญของแต่ละมณฑล หรือเป็นความหมายของนามมณฑลนั้น ๆ โดยเฉพาะ

เพราะฉะนั้น รองประจำกองลูกเสือสยามแต่ก่อนมา แต่ละกองจึงไม่เหมือนกัน ทั้งนี้สุดแต่จะทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ออกแบบและพระราชทานให้ และตามข้อบังคับ ลักษณะปกครองลูกเสือ พุทธศักราช 2461 ในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ก็ได้กำหนดไว้ในหมวดที่ 5 ว่าด้วยเรื่องรองประจำกองลูกเสือไว้ดังนี้

ข้อ 44 เมื่อมีโอกาสจะได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ พระราชทานรองประจำกอง ไว้ต่างพระองค์ สำหรับเป็นที่เคารพแห่งลูกเสือทั้งหลาย มณฑลละธง เล่มหนึ่งได้อยู่ใกล้ ใต้พระองค์พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทุกเมื่อ ลูกเสือต้องรักษาธงนี้ไว้เป็นอย่างดี ภาให้

¹ รายงานการลูกเสือแห่งกรุงสยาม ฉบับที่ 1, พ.ศ. 2459, หน้า 57-58.

ตกไปแก่ราชศัตรูได้ แม้จะต้องเสียชีวิตเพื่อรักษาธงนี้ไว้ก็ต้องยอมล้มเป็นราชพลี

ข้อ 45 ธงประจำกองลูกเสือ ซึ่งจะพระราชทานนั้น จะมีรูปร่างลักษณะอย่างไร
ลุดแล้วแต่พระราชประสงค์ ที่จะทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้จัดสร้างขึ้น

ข้อ 46 เมื่อมณฑลใดได้รับพระราชทานธงประจำกองแล้ว ให้จัดปณทิกวันเดือนปีที่
ได้รับพระราชทานไว้เป็นหลักฐาน และถ้าได้พระราชทานพระบรมราโชวาทด้วย ให้จัดพิมพ์
พระบรมราโชวาทนั้น แจกให้แก่ลูกเสือในมณฑลนั้น ๆ ไปรักษาไว้โดยทั่วถึงกัน และทรง
ระลึกถึงพระบรมราโชวาทนั้นจงเสมอส่วนที่กองลูกเสือก็ให้มีไว้ในที่เปิดเผยด้วยทุกกอง¹

อย่างไรก็ตามในรัชสมัยของพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ยังมิได้
พระราชทานให้เป็นการทั่วถึงทุกมณฑลได้ ด้วยพระองค์ท่านได้เสด็จสวรรคตไปเสียก่อน
ครั้นต่อมาในรัชกาลที่ 7 พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว จึงได้พระราชทานเพิ่มเติม
ตั้งแต่ พ.ศ. 2469 เป็นต้นมาเป็นลำดับ และในโอกาสแห่งงานชุมนุมลูกเสือแห่งชาติครั้งแรก
เมื่อ พ.ศ. 2470 พระองค์ก็ได้พระราชทานให้อีกจนครบถ้วนทุกมณฑล และการพระราชทาน
ธงประจำกองแต่ละครั้งได้พระราชทานพระบรมราโชวาท เป็นที่ซาบซึ้งในพระบรมมหาราชว
ธิตุดเป็นอย่างยิ่ง ด้วยมีเนื้อหาสาระทั้งทางประวัติศาสตร์และศีลธรรม มีความเหมาะสม
แตกต่างกันไปตามภาวะของท้องถิ่นอีกด้วย ดังเช่นพระบรมราโชวาทในการพระราชทานธง
ประจำกองแก่ลูกเสือมณฑลอยุธยา เมื่อวันที่ 15 พฤศจิกายน พ.ศ. 2469 ดังนี้

ในโอกาสนี้ขอให้ธงแก่กองลูกเสือ เพื่อเป็นเครื่องหมายเตือนใจให้ระลึก
ถึงชาติ คำสอน พระมหากษัตริย์ทุกเมื่อ ธงนี้มีรูปปราสาทใต้ต้นหมันมีแถบและ
เหรียญบรมราชาภิเษกเพื่อเตือนใจให้ระลึกถึงตัวเรา มีรูปปราสาทเพื่อให้เตือน
ใจให้จำไว้ว่าพระนครนี้เคยเป็นราชธานี แต่กลับต้องล่มสลายหายไป โดยเหตุที่
เวลานั้นขาดความพร้อมเพียงมั่นคงนี้ เพื่อเตือนใจว่า ถ้าเราต้องการอิสรภาพ
เราต้องเตรียมตัวให้พร้อมเพียงไว้ตั้งแต่เด็ก ๆ เช่น เด็กที่เป็นลูกเสือนับว่า
ท่าถูกคิดถูก เพราะการเรียนหนังสืออย่างเดียวเท่านั้นไม่พอ ต้องฝึกหัดด้วย

¹ "ข้อบังคับลักษณะปกครองลูกเสือ พระพุทธศักราช 2461" ราชกิจจานุเบกษา

ฝึกหัดกำส้งกายให้แข็งแรง ฝึกหัดนิสัยใจคอให้มีความกล้าหาญ รู้จักอดทนลำบาก
นั้นแหละเราจึงจะรักษาชื่อไทยของเราให้มีอิสรภาพไปได้ยั่งยืน อีกประการหนึ่ง
อย่าให้สัมคำโบราณที่ว่า "กรุงศรีอยุธยาไม่สิ้นคนดี" กรุงศรีอยุธยานี้แม้จะล่มสลาย
พังไป พวกกรุงศรีอยุธยานั้นเองยังล้ามาารถกู้บ้านกู้เมืองได้เป็นปีกแผ่นแผ่นหนา
มาจนเวลานี้ก็เพราะ "กรุงศรีอยุธยาไม่สิ้นคนดี" พวกข้าพพระนครศรีอยุธยาควร
จะจำใส่ใจหัวใจ และขอให้ตั้งใจไว้ทุกคนว่า เราเป็นข้าวมณฑลอยุธยา จะต้องทำตัว
ให้ปรากฏชัดว่าเราเป็นเชื้อชาติไทยแท้ และมณฑลนี้เป็นมณฑลกลางของประเทศ
สยาม ต้องทำตนให้เป็นอย่างแก่มณฑลอื่น ๆ ทั่วไปด้วย ดังนี้จึงจะสมที่ชื่อว่า
เป็นข้าวมณฑลอยุธยา

เราขอให้รงนี้ไว้เป็นที่เคารพนับถือต่อไป ในกาลบัดนี้¹

ลักษณะธงประจำกองลูกเสือในรัชกาลที่ 6 และรัชกาลที่ 7

ธงประจำกองลูกเสือที่ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ออกแบบและพระราชทานให้
แก่มณฑลต่าง ๆ ทั้งในสมัยรัชกาลพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว และพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว มีลักษณะหรือเอกลักษณ์เฉพาะของแต่ละมณฑลดังต่อไปนี้²

1. มณฑลปัตตานี พื้นธงสีเขียวใบไม้ ขอบสีเหลือง กลางธงมีรูปปืนนางตานี
ซึ่งเป็นปืนที่พระยาตานีนำมาถวายด้วยความจงรักภักดีแห่งพระมหากษัตริย์ในพระบรมราชจักรีวงศ์
เพื่อให้ลูกเสือทุกคนในมณฑลนี้ ได้น้อมรำลึกถึงสิ่งสำคัญที่พระยาตานีได้ทำเป็นตัวอย่างแสดงความ
จงรักภักดีไว้เสมอ ธงนี้พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวได้พระราชทานเมื่อวันที่ 13
มิถุนายน พ.ศ. 2458 ในคราวเสด็จพระราชดำเนินประพาสปากังใต้

2. มณฑลนครศรีธรรมราช พื้นธงสีเขียวใบไม้ ขอบสีม่วง กลางธงมีรูปสังข์
ที่กษัตริย์บรรดางบพทานทอง เป็นเครื่องน้อมน้าให้รำลึกถึงจังหวัดสงขลา อันเป็นจังหวัดสำคัญ

¹ ลูกเสือแห่งประเทศไทย, คณะ. ประวัติการลูกเสือไทย 60 ปี. (พระนคร :

โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว, 2514), หน้า 28.

² ประยูร สิทธิพันธุ์, ลูกเสือสี่แผ่นดิน. (พระนคร : สำนักพิมพ์รวมข่าว, 2520),
หน้า 217-219.

ของมณฑลนี้ พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวได้พระราชทาน เมื่อวันที่ 14 มิถุนายน พ.ศ. 2458 ในคราวเสด็จพระราชดำเนินประพาสปากซันใต้

3. มณฑลภูเก็ต พื้นธงสีเขียวใบไม้ ขอบสีฟ้า กลางธงมีรูปเขา บนยอดเขา มีเพชรฉายรัศมี น้อมมาให้รำลึกถึงท้องที่มณฑลนี้ ซึ่งประกอบไปด้วยแร่ดีบุก อันเป็นบ่อเกิดของโภคทรัพย์ พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวได้พระราชทานเมื่อวันที่ 6 กรกฎาคม พ.ศ. 2458 ในคราวเสด็จพระราชดำเนินประพาสปากซันใต้ ณ สถานีตรัง (ทับเที่ยง)

4. มณฑลกรุงเทพฯ พื้นธงสีเหลือง มีพระพุทธรูปพระมหามณีรัตนปฏิมากร พระแก้วมรกตบนผืนธง เป็นเครื่องเตือนสติใจให้ลูกเสือของมณฑลนี้รำลึกว่า พระพุทธรูปนี้ เป็นหลักชัยของกรุงรัตนโกสินทร์ นับว่าเป็นพระพุทธรูปศักดิ์สิทธิ์คู่บ้านคู่เมือง และเป็นที่เคารพของปวงชนทั่วไป ตลอดจนเจ้านายและพระมหากษัตริย์ พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ได้พระราชทานเมื่อวันที่ 29 ธันวาคม พ.ศ. 2458

5. มณฑลนครชัยศรี พื้นธงสีน้ำเงินแก่ กลางธงมีรูปพระปฐมเจดีย์สีเหลือง อันเป็นพระมหาสถูปสำคัญยิ่งของมณฑลนี้ ทั้งเป็นโบราณสถานมบเนื่องในปูชนียสถานแห่งพระบรมพุทธเจ้าสัมมา ธงนี้พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ได้พระราชทานเมื่อวันที่ 13 มกราคม พ.ศ. 2459 เนื่องในการเสด็จทอดพระเนตรการประลองยุทธเสือป่าและลูกเสือ

6. มณฑลราชบุรี พื้นธงสีน้ำเงินแก่ กลางธงมีรูปรอยพระบาททางบนพานทอง ลูกเสือทุกคนต้องระลึกว่ามณฑลนี้เป็นมณฑลสำคัญทางทิศตะวันตกของกรุงเทพมหานคร เช่นเดียวกับมณฑลปราจีนบุรี ซึ่งอยู่ทางทิศตะวันออก และลูกเสือทุกคนก็มีความจงรักภักดีเพื่อทำการฉลองพระเดชพระคุณ สิ่งพระราชทานเครื่องหมายอันนี้เพื่อเป็นเครื่องระลึกถึงพระองค์อยู่เสมอ ธงนี้พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวได้พระราชทานเมื่อวันที่ 22 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2467 เนื่องในการเสด็จทอดพระเนตรการประลองยุทธเสือป่าและลูกเสือ

7. มณฑลอยุธยา พื้นธงสีแดงเลือดนก กลางธงมีรูปปราสาทอยู่ใต้ต้นหมัน เพื่อเป็นเครื่องหมายแห่งการแรกสถาปนาพระนครศรีอยุธยาแต่โบราณ ซึ่งเคยเป็นราชธานีของประเทศไทยมา ลูกเสือทุกคนในมณฑลนี้ ล้วนแต่เป็นเชื้อสายของนักรบที่ได้เคยประกอบ

วีรกรรมใหญ่ยิ่งในประวัติศาสตร์ ขอให้ลูกเสือจงระลึกถึงอยู่เสมอ ธงนี้พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว ได้พระราชทานเมื่อวันที่ 15 พฤศจิกายน พ.ศ. 2469 ในคราวเสด็จพระราชดำเนินไปทรงประกอบพิธีส่งเวยอติมหาอาราย

8. มณฑลพิษณุโลก พื้นธงสีม่วง กลางธงมีรูปสังข์อยู่ในวงจักรสีแดง ขอบนอกสีขาว อันเป็นเครื่องหมายแห่งนามพิษณุโลก ซึ่งเคยเป็นเมืองสำคัญมาแต่โบราณให้ลูกเสือได้ระลึกถึงเสมอ ธงนี้พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว ได้พระราชทานเมื่อวันที่ 8 มกราคม พ.ศ. 2469 เนื่องในการเสด็จพระราชดำเนินประพาสมณฑลฝ่ายเหนือ

9. มณฑลพายัพ พื้นธงสีบานเย็น กลางธงมีรูปช้างยืนอยู่ในเล่มมา ซึ่งเป็นเครื่องหมายน้อมมาให้รำลึกถึงจังหวัดเชียงใหม่ อันเคยเป็นราชอาณาจักรของไทยเราแต่โบราณให้ลูกเสือทุกคนระลึกถึงไว้เสมอ ธงนี้พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว ได้พระราชทานเมื่อวันที่ 23 มกราคม พ.ศ. 2469 ในคราวเสด็จพระราชดำเนินประพาสมณฑลฝ่ายเหนือ

10. มณฑลสันทบุรี พื้นธงสีไพล กลางธงเป็นรูปสี่เหลี่ยมสีม่วง มีรูปกระต่ายในวงจันทร์สีไพลอยู่ตรงกลาง น้อมมาให้รำลึกถึงจังหวัดสันทบุรี อันเป็นจังหวัดสำคัญของมณฑล ธงนี้พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว พระราชทานเมื่อวันที่ 26 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2470 ในคราวเสด็จพระราชดำเนินมาทรงเปิดค่ายชุมนุมลูกเสือแห่งชาติครั้งแรก

11. มณฑลนครราชสีมา พื้นธงสีแดง กลางธงมีรูปหิรัญสีมาสสีขาว อยู่ภายในรูปแปดเหลี่ยมสีเขียว เป็นเครื่องน้อมมาให้คิดถึงจังหวัดนครราชสีมา อันเป็นจังหวัดสำคัญของมณฑลนี้ พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว ได้พระราชทาน เมื่อวันที่ 26 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2470 ในคราวเสด็จพระราชดำเนินมาทรงเปิดค่ายงานชุมนุมลูกเสือแห่งชาติครั้งแรก

12. มณฑลนครสวรรค์ พื้นธงสีม่วง กลางธงมีรูปปราสาทลอยอยู่บนเมฆ เป็นเครื่องน้อมมาให้รำลึกถึงจังหวัดนครสวรรค์ อันเป็นจังหวัดสำคัญของมณฑลนี้ พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว ได้พระราชทานเมื่อวันที่ 26 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2470 ในคราวเสด็จพระราชดำเนินมาทรงเปิดค่ายงานชุมนุมลูกเสือแห่งชาติครั้งแรก

13. มณฑลปราจีน พื้นธงสีไพล กลางธงมีรูปสี่เหลี่ยมน้ำเงินแก่ และมีรูปนกยูงรำแพนอยู่ในวงกลมสีแดงอยู่ในใจกลาง มณฑลนี้จังหวัดฉะเชิงเทราเป็นจังหวัดสำคัญ และอยู่

ต่อกับมณฑลกรุง เทพมหานครทางทิศตะวันออก นับว่าเป็นมณฑลสำคัญมาก เรื่องนี้พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัวได้พระราชทาน เมื่อวันที่ 26 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2470 ในคราวเสด็จพระราชดำเนินมาทรงเปิดค่ายงานชุมนุมลูกเสือแห่งชาติครั้งแรก

14. มณฑลอุดร ขึ้นธงสีแดง กลางธงมีรูปท้าวเวรหรือท้าวเวลล์วิธ ยืนถือกระบองอยู่ในรูปสี่เหลี่ยมสีขาว เป็นสัญลักษณ์ว่าเป็นผู้พิทักษ์รักษาทิศอุดร ให้ระลึกถึงหน้าที่อันสืบทอดมาของพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว ได้พระราชทานเมื่อวันที่ 26 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2470 ในคราวเสด็จพระราชดำเนินมาทรงเปิดค่ายงานชุมนุมลูกเสือแห่งชาติครั้งแรก

อนึ่ง สำหรับธงประจำกองคณะลูกเสือแห่งชาติ อันเป็นส่วนรวมของกองลูกเสือทั่วประเทศ หรือที่เรียกกันในเวลานั้นว่า "ธงประจำกองคณะลูกเสือสยาม" นั้น พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว ได้พระราชทานให้เมื่อวันที่ 1 มกราคม พ.ศ. 2473 เนื่องในโอกาสที่เสด็จพระราชดำเนินไปเปิดค่ายคราวชุมนุมลูกเสือแห่งชาติครั้งที่ 2 ณ พระราชอุทยานสราญรมย์¹ ธงประจำกองคณะลูกเสือแห่งชาติที่ได้พระราชทานในครั้งนั้น ขึ้นเป็นธงชาติซึ่งมีความหมายถึงชาติ มีเครื่องหมายตราเสมาธรรมจักรประดิษฐานอยู่กลางผืนธง อันมีความหมายถึงศาสนา มีเข็มวิหิราวุธที่ยอดอันเป็นสัญลักษณ์แทนองค์พระมหากษัตริย์ และมีแถบรัตนภรณ์ผูกห้อยกับธงอันมีความหมายว่า พวกลูกเสือทุกคนต่างก็ขึ้นตรงต่อพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว²

ต่อมารัฐบาลในระบอบการปกครองประชาธิปไตย ได้พิจารณาเห็นเป็นการสมควรที่จะได้เปลี่ยนแปลงรูปร่างลักษณะของธงประจำกองลูกเสือใหม่ เพื่อให้เหมาะสมและสอดคล้องกับกาลสมัย ซึ่งประเทศไทยได้เปลี่ยนแปลงระบอบการปกครองใหม่แล้ว ให้สิทธิเสมอภาคแก่ราษฎรโดยเสมอหน้ากัน เพราะฉะนั้น ธงประจำกองลูกเสือก็ควรที่จะได้มีรูปร่างลักษณะลงรอยเป็นแบบฉบับอันเดียวกันและเหมือนกัน ตลอดทั้งประเทศโดยทั่วทุกกองด้วย ส่วนธง

¹ หนังสือพิมพ์ข่าวชุมนุมลูกเสือสยาม ฉบับที่ 1 วันพฤหัสบดีที่ 1 มกราคม พ.ศ. 2473 โรงพิมพ์เตลิเมล์ หน้า 1.

² กษ. ศร. 36/120, "เรื่องให้จัดสร้างธงประจำกองจำลอง ลูกเสือจังหวัดต่าง ๆ" 6 พฤศจิกายน 2473-3 กุมภาพันธ์ 2474.

ประจำกองลูกเสือในยุครัฐบาลโดย ตามที่เปลี่ยนแปลงนั้นปรากฏอยู่ใน "พระราชบัญญัติธง พุทธศักราช 2479" ซึ่งตราไว้เมื่อวันที่ 26 พฤศจิกายน พ.ศ. 2479 เฉพาะในส่วนที่เกี่ยวข้องกับธงของคณะลูกเสือ นั้น มีแจ้งอยู่ในมาตรา 13 ดังนี้

มาตรา 13 ธงประจำคณะและธงประจำกองลูกเสือมีลักษณะดังนี้

1. ธงประจำคณะลูกเสือสยาม ธงประจำคณะลูกเสือแห่งสยามทั้งหมดเป็นธงชาติมีขนาดกว้าง 50 เซนติเมตร ยาว 52 เซนติเมตร ที่ตรงกึ่งกลางมีตราเสมาธรรมจักร เหลือง ขนาดโตตามเส้นผ่าศูนย์กลาง 32 เซนติเมตร คันธงยาว 2.60 เมตร ที่ยอดคันธงทำด้วยเงินเป็นรูปวชิร
2. ธงประจำกองลูกเสือ ธงประจำกองลูกเสือ ทั้งหมดเป็นธงชาติมีขนาดกว้าง 40 เซนติเมตร ยาว 60 เซนติเมตร ที่ตรงกึ่งกลางมีรูปวงกลม พื้นสีเหลืองขนาดโตตามเส้นผ่าศูนย์กลาง 27 เซนติเมตร มีขอบเป็นสีดำ 2 ขอบซ้อนกัน ขอบนอกกว้าง 2 มิลลิเมตร ขอบในกว้าง 1 มิลลิเมตร ระยะขอบนอกและขอบในห่างกัน 2 มิลลิเมตร ตรงกึ่งกลางวงกลมมีตราคณะลูกเสือแห่งสยาม และนามจังหวัดที่ได้รับพระราชทานเป็นอักษรสีดำอยู่เบื้องใต้ คันธงยาว 2.60 เมตร ที่ยอดคันธงทำด้วยเงินเป็นรูปวชิร

ธงลูกเสือในสมัยปัจจุบัน พ.ศ. 2509 ถึง พ.ศ. 2528

ในรัชสมัยของพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช รัชกาลปัจจุบัน ได้มีการตราพระราชบัญญัติลูกเสือ พุทธศักราช 2507 ขึ้น และต่อมาได้มีข้อบังคับคณะลูกเสือแห่งชาติว่าด้วยการปกครอง หลักสูตร และวิชาพิเศษลูกเสือ พ.ศ. 2509 ซึ่งในเรื่องเกี่ยวกับธงลูกเสือ ได้เพิ่มธงประจำกลุ่มหรือกองลูกเสือ และธงประจำหมู่ลูกเสือขึ้นมาอีก โดยเฉพาะธงประจำกลุ่มหรือกองลูกเสือได้แยกออกเป็นธงลูกเสือสำรอง ธงลูกเสือสามัญ ธงลูกเสือสามัญรุ่นใหญ่ และธงลูกเสือวิสามัญ ดังมีรายละเอียดเกี่ยวกับรูปร่างลักษณะของธงปรากฏอยู่ในภาค 3 ว่าด้วยเรื่อง เข็มลูกเสือล่มนาคุณและธงลูกเสือ ดังนี้

- ข้อ 307 ธงลูกเสือแบ่งออกเป็น 4 อย่าง ดังต่อไปนี้
- (1) ธงคณะลูกเสือแห่งชาติ
 - (2) ธงลูกเสือประจำจังหวัด

(3) รางประจำกลุ่มหรือกองลูกเสือ

(4) รางประจำหมู่ลูกเสือ

ข้อ 308 รางคณะลูกเสือแห่งชาติและรางลูกเสือประจำจังหวัด มีรูปลักษณะขนาดตาม
ที่บัญญัติไว้ในพระราชบัญญัติธงและธงตั้งกล่าวนี้ จะได้รับพระราชทาน
จากพระประมุขของคณะลูกเสือแห่งชาติ

ข้อ 309 รางประจำกลุ่มหรือกองลูกเสือ มีดังต่อไปนี้

- (1) รางลูกเสือสำรอง ทำด้วยผ้าสีเหลือง ขนาด 90X60 ซม. มีครุย
สีเขียวยาว 8 ซม. สามด้านตรงกลางมี ตรา คณะลูกเสือแห่งชาติ
สีเขียวขนาด 40X25 ซม. ใต้ตราบอกชื่อกลุ่มหรือกองลูกเสือ
ตัวอักษรพิมพ์ธรรมดาสีเขียว ขนาดพองาม ยอดคันธง ทำด้วยโลหะ
- (2) รางลูกเสือสามัญ ทำด้วยผ้าสีเขียว ขนาด 120X80 ซม. มีครุย
สีเหลืองยาว 8 ซม. สามด้าน ตรงกลางมีตราคณะลูกเสือแห่งชาติ
สีเหลืองขนาด 40X25 ซม. ใต้ตราบอกชื่อกลุ่มหรือกองลูกเสือ
ตัวอักษรพิมพ์ธรรมดาสีเหลือง ขนาดพองาม ยอดคันธงทำด้วย
โลหะเป็นรูปวชิระสีเงิน
- (3) รางลูกเสือสามัญรุ่นใหญ่ ทำด้วยผ้าสีเสือดกหนุย ขนาด 120X80 ซม.
มีครุยสีเหลืองยาว 8 ซม. สามด้าน ตรงกลางมีตราคณะลูกเสือ
แห่งชาติสีเหลืองขนาด 40X25 ซม. ใต้ตราบอกชื่อกลุ่มหรือกอง
ลูกเสือ ตัวอักษรตัวพิมพ์ธรรมดาสีเหลือง ขนาดพองาม ยอดคันธง
ทำด้วยโลหะเป็นรูปวชิระสีเงิน
- (4) รางลูกเสือสามัญ ทำด้วยผ้าสีขาบ ขนาด 120X80 ซม. มีครุยสี
เหลืองยาว 8 ซม. สามด้าน ตรงกลางมีตราคณะลูกเสือแห่งชาติ
สีเหลืองขนาด 40X25 ซม. ใต้ตราบอกชื่อกลุ่มหรือกองลูกเสือ
ตัวอักษรตัวพิมพ์ธรรมดาสีเหลือง ขนาดพองาม ยอดคันธงทำด้วย
โลหะสีเงิน

ข้อ 310 รัชประคำหม่อลูกเสือ ให้เป็นไปตามที่กำหนดไว้ในหนังสือการลูกเสือ
สำหรับเด็กชาย¹

ตราประจำคณะลูกเสือแห่งชาติ

ตั้งแต่การลูกเสือได้สถาปนาขึ้นเมื่อวันที่ 1 กรกฎาคม พ.ศ. 2454 นั้น ในระยะ
แรกคณะลูกเสือยังไม่มีดวงตราอันเป็นสัญลักษณ์ประจำคณะเลย การปฏิบัติที่เป็นมาแต่แรก
ใช้เครื่องหมายเป็นรูปเสือตัวเล็ก ๆ ในท่าก้าวส่งอย่างเตียนยกเท้าหน้าข้างขวาขึ้นข้างหนึ่ง อยู่
ภายในวงกลมธรรมดาเรียบ ๆ ล้อมขึ้นบ้าง เป็นรูปหน้าเสือเฉย ๆ บ้าง บางทีก็มีคำขวัญ
ที่ว่า "เสียชีพอย่าเสียสัตย์" อยู่ภายใต้หน้าเสือบ้าง ทั้งนี้ศึกษาได้จากหนังสือ "รายงาน
การลูกเสือแห่งกรุงสยาม" ฉบับต่าง ๆ ในระยะ พ.ศ. 2459 ถึง พ.ศ. 2472² ซึ่ง
เครื่องหมายเหล่านี้ได้ใช้ในราชการเสือป่ามาก่อน ครั้นได้โปรดให้สถาปนากการลูกเสือขึ้น
มาอีก จึงใช้ร่วมกันเรื่อยมา ในฐานะที่ลูกเสือเป็นหน่วยหนึ่งของเสือป่า แต่ทั้งนี้มิได้มีการ
กฎเกณฑ์หรือประกาศเป็นทางราชการแน่นอนแต่อย่างใด

ขณะนั้นสถาปนต่าง ๆ ทั้งที่เป็นของทางราชการและของเอกชน ต่างก็ล้วนมีดวงตรา
ประจำคณะของตนด้วยกันทั้งนั้น และลูกเสือต่าง ๆ ทั่วโลกต่างก็มีดวงตราประจำคณะของตน
ด้วยกันทั้งสิ้น ดังนั้น สภากรรมการกลาง ซึ่งมีหน้าที่ดำริการทั้งปวงที่เกี่ยวข้องด้วยลูกเสือ
จึงพิจารณาเห็นสมควร ที่จะได้จัดสร้างดวงตราให้แก่คณะลูกเสือแห่งชาติ โดยกำหนดให้มี
รูปร่างลักษณะเจริญรอยตามพระราชดำริของ พระราชทานกำเนิดคณะลูกเสือไทย
อีกทั้งให้สอดคล้องด้วย คตินิยมของการลูกเสือนานาชาติอีกด้วย และเมื่อสร้างแบบ
เป็นที่เรียบร้อยแล้ว ก็นำความขึ้นกราบบังคมทูลสมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอกรมหมื่น
จตุรนต์รพีพร

¹ คณะกรรมการบริหารลูกเสือแห่งชาติ, สำนักงาน. ข้อบังคับคณะลูกเสือแห่งชาติ
ว่าด้วยการปกครอง หลักสูตรและวิชาพิเศษ พ.ศ. 2509. (พระนคร โรงพิมพ์คุรุสภา
ลาดพร้าว, 2509), หน้า 160- 62.

² รายงานการลูกเสือแห่งกรุงสยาม ฉบับที่ 8 (พระนคร : โรงพิมพ์กรมตำรา
กระทรวงธรรมการ, 2466), หน้าปก

พระบรมราชานุญาตให้ต่อไป และคณะผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ได้ลงมติว่าดีแล้วอนุญาตให้
 ไปได้ ทางสภากรรมการกลางจึงได้ประกาศเป็นแจ้งความลงในราชกิจจานุเบกษา¹ เพื่อให้
 นายกรรมการจัดการลูกเสือทุกจังหวัด และวงการศึกษาที่เกี่ยวข้องโดยทั่วไป พึงทราบเพื่อถือเป็น
 แนวทางปฏิบัติต่อไป ดังนี้

แจ้งความสภากรรมการกลางจัดการลูกเสือแห่งกรุงสยาม

ที่ 49/2478

ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ใช้ตราประจำคณะลูกเสือแห่งสยาม

ด้วยทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ พระราชทานพระบรมราชานุญาตให้ใช้ตราที่มีลักษณะ
 ดังต่อไปนี้ เป็นตราประจำคณะลูกเสือแห่งสยาม สำหรับใช้ในราชการที่เกี่ยวข้องแก่การลูกเสือ
 ทั่วไป คือ

ตราประจำคณะลูกเสือสยามมีรูป Fleur-de-lis (ตามคตินิยมของสมาคมลูกเสือ
 นานาชาติ) กับรูปหน้าเสือ (ตามพระราชนิยมแห่งองค์พระผู้พระราชทานกำเนิดคณะลูกเสือแห่ง
 สยาม) ประกอบกัน และมีตัวอักษรจารึกภายใต้ว่า "เสียบยพอบ่าเสียบสัดย์" ส่วนขนาดนั้นถือ
 เกณฑ์ส่วนตามแบบตัวอย่างซึ่งมีอยู่ที่สภากรรมการกลางจัดการลูกเสือแห่งสยาม

แจ้งความมา ณ วันที่ 26 มีนาคม พุทธศักราช 2478

(ลงนาม) นายนาวาโท หลวงคู่กล้าชัย

อุปนายก

¹"แจ้งความสภากรรมการกลางจัดการลูกเสือแห่งกรุงสยาม ที่ 49/2478"

ความหมายและที่มาของดวงตราประจำคณะลูกเสือแห่งชาติ ที่เราใช้กันตลอด มาจนปัจจุบันมีดังนี้

Fleur-de-lis เป็นดอกไม้ชนิดหนึ่ง เรียกตามศัพท์ฝรั่งเศส ซึ่งไม่ทราบว่าจะเทียบเป็นภาษาไทยตรงกับดอกอะไร เพราะเหตุในเมืองไทยเราไม่มีดอกไม้ชนิดนี้ ลักษณะของ Fleur-de-lis เป็นสามเหลี่ยม อุกคล้ายคลึงกับดอกช้อนกลีบมากที่สุด แต่ช้อนกลีบมีกลีบมากกว่า เหตุที่เอา Fleur-de-lis มาเป็นเครื่องหมายสำหรับลูกเสือ ก็เพราะมีลักษณะคล้ายดอกช้อนกลีบหรือดอกบัวมาก ซึ่งเป็นดอกไม้ที่โลกนิยมใช้บูชาพระ เพราะฉะนั้น การที่สมาคมลูกเสือนานาชาตินำเอา Fleur-de-lis มาใช้เป็นตราประจำคณะของตนก็น่าจะเข้าใจว่า เพื่อเตือนให้ผู้นับถือคติประจำอยู่ประการหนึ่งคือ ต้องบำเพ็ญตนดุจดอกไม้ นั้น อีกนัยหนึ่งก็คือ ให้ปฏิบัติตนตามความประสงค์ของพระผู้เป็นเจ้าของ ความเสียสละศรัทธา (Duty of God)¹

อนึ่งตราของสมาคมลูกเสือนานาชาติ ยังมีดาว 5 แฉกอยู่ที่กึ่งซ้ายและขวาของ Fleur-de-lis อีกกลีบละดวง ซึ่งตราประจำคณะลูกเสือแห่งประเทศไทยก็ได้ทั้งดาว ทั้งสองดวงนี้

ดาว 5 แฉกสองดวง หรือรวมทั้งหมดสิบแฉกนั้น หมายถึงคุณธรรม 10 ประการของลูกเสือ (Ten Scout of Law) 5 แฉกแรกของดวงดาวทางกึ่งซ้ายของ Fleur-de-lis เป็นหมวดแรกของคุณธรรมสิบประการ ซึ่งลูกเสือพึงปฏิบัติต่อผู้อื่นให้เป็นไปด้วยดีคือ

1. ลูกเสือต้องมีเกียรติเป็นที่เชื่อถือได้ (Honourable)
2. ลูกเสือต้องมีใจจงรักภักดี (Loyal)
3. ลูกเสือต้องเป็นมิตรแท้แก่บุคคลทั่วไป (Friendly)
4. ลูกเสือต้องมีสัมมาคารวะ (Courteous)
5. ลูกเสือต้องบำเพ็ญตนให้เป็นประโยชน์ต่อผู้อื่น (Helpful)

¹ ล่งวน อึ้งคง. สิ่งแรกในเมืองไทย. (พระนคร. รุ่งเรืองการพิมพ์, 2502)

ส่วนดวงดาวทางด้านขวา ก็หมายถึงหมวดหนังสือของคุณธรรม 10 ประการ ซึ่งว่าด้วยกฎข้อบังคับของลูกเสือโดยตรง ดังนี้

6. ลูกเสือต้องมีใจเมตตากรุณา เชื่อเพื่อพ่อแม่ (Kind)
7. ลูกเสือต้องเชื่อฟังคำสั่งสอน (Obedient)
8. ลูกเสือต้องมีหน้าตายิ้มแย้มแจ่มใสเบิกบาน แม้ที่ลู่ในเวลาต้องเผชิญต่ออันตราย (Cheerful)
9. ลูกเสือต้องมีรัยลัด (Thrifty)
10. ลูกเสือต้องมีกายสะอาดบริสุทธิ์ (Clean)

ข้อแตกต่างระหว่างตราประจำคณะลูกเสือแห่งประเทศไทยกับตราประจำคณะลูกเสือนานาชาติอีกอย่างหนึ่ง คือ ตรงกลางค่อนข้างมาทางเบื้องล่างเล็กน้อยของตราสมาคมลูกเสือนานาชาติ มีตัวอักษรจารึกว่า "Be Prepared" บรรจุอยู่ในกรอบคาครัด Fleur-de-lis ไว้เพื่อเป็นข้อเตือนใจให้ลูกเสือเตรียมพร้อมในอันที่จะปฏิบัติตนและบำเพ็ญตนให้ครบถ้วนตามคุณธรรมทั้ง 10 ประการ ดังกล่าวแล้ว แต่ตราประจำคณะลูกเสือไทยได้ไปเปลี่ยนเป็นรูปหน้าเสือบรรจุลงไว้แทนที่ ส่วนตัวอักษรนั้นเลื่อนลงไปบรรจุไว้ในกรอบภายใต้ Fleur-de-lis และใช้คำตีพิมพ์ประจำคณะลูกเสือว่า "เสียชีพอย่าเสียสัตย์" ทั้งสองประการนี้เป็นไปตามพระราชบัญญัติแห่งองค์สมเด็จพระมหาธีรราชเจ้า รัชกาลที่ 6 ผู้พระราชทานกำเนิดคณะลูกเสือแห่งชาติสยาม

ตราประจำลูกเสือไทยนี้ได้ใช้ตั้งแต่เริ่มประกาศใช้เมื่อ พ.ศ. 2478 มาจนถึงปัจจุบัน พ.ศ. 2528 ไม่มีการเปลี่ยนแปลง

การลงโทษและการให้รางวัลลูกเสือ

การลงโทษลูกเสือ

ลูกเสือในรัชสมัยของพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวได้บำเพ็ญประโยชน์ต่อสาธารณชนเป็นอย่างดี จนเคยได้รับพระราชทานพระราชากระแสรับสิ่งขมเย็บอยู่เป็นเนือง ๆ ลูกเสือที่ได้ทำความดีความชอบในหน้าที่ลูกเสือ ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ส่งการกรมการ

มณฑลนำความกราบบังคมทูล เพื่อทรงทราบใต้ฝ่าละอองธุลีพระบาท เมื่อมีพระราชกระแส
อย่างไร ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ทำขึ้นประกาศไว้บนแผ่นทองลูกเสือ ซึ่งติดไว้ในที่
เปิดเผยตามสถานที่ตั้งกองลูกเสือ และนำลงหนังสือ "จดหมายเหตุเสือป่า" และหนังสือ
"วิทยาคารยี่" เพื่อเป็นการประกาศความดีความชอบของลูกเสือนั้น ๆ¹

ในขณะที่เดียวกันก็ได้รับพระราชทานพระบรมราชานุญาตให้มีที่สำหรับติด
ประกาศความดีของลูกเสือที่ได้กระทำความดีไว้ตามสถานที่ตั้งกองลูกเสือเพื่อไม่ให้ลูกเสือ
เอาเยี่ยงอย่าง ที่ติดประกาศความดีนี้เรียกว่า หนังสือวาน²

ที่มาของ "แผ่นทอง" และ "หนังสือวาน" นี้ ปรากฏว่าได้ใช้เป็นแบบแผนธรรมเนียม
ของคณะเสือป่ามาก่อน แล้วจึงขยายมาถึงลูกเสือภายหลัง ดังได้ปรากฏเป็นคำอธิบายถึงที่
มาของสิ่งทั้งสองนี้ ในเรื่อง "แผ่นทองกับหนังสือวานของเรา" ในจดหมายเหตุเสือป่า เล่ม 1
ฉบับที่ 2 ประจำเดือนมิถุนายน ร.ศ. 130 ดังนี้

"ตามคำที่ท่านแต่ก่อนได้มีกล่าวไว้ว่า ความดีและความเสียของมนุษย์
มีเทวดาเป็นเจ้าน้ำที่จดไว้ ถ้าเป็นส่วนความดีจดไว้ในแผ่นทอง ถ้าเป็น
ความเสียจดไว้ในหนังสือวาน แต่มีต่อไปเรา "จดหมายเหตุเสือป่า" จะตั้ง
ตัวเรา เป็นเทวดาจดความดีความเสียของสมาชิกกองเสือป่าไว้บ้าง และ
เราจะได้แสดงข้อความที่เราจดไว้ให้ปรากฏใน "จดหมายเหตุเสือป่า"
เป็นครั้งคราวไป เพื่อจะได้เป็นเยี่ยงอย่างแก่สมาชิกทั้งหลาย"

สำหรับลูกเสือนั้น ได้ปรากฏอยู่บน "แผ่นทอง" ในจดหมายเหตุเสือป่าเป็น
ครั้งแรกในฉบับเดือนมีนาคม ร.ศ. 130 โดยแล้วพระยาบรมราชย์ สภานายกกรมการ
ลูกเสือกรุงเทพฯ ได้ส่งรายงานของพระยาไพศาลศิลปศาสตร์ ผู้ตรวจราชการลูกเสือมณฑล
กรุงเทพฯ เลื่อนความชอบผู้กำกับ รองผู้กำกับ และลูกเสือกองต่าง ๆ ไปถวาย สมเด็จ
กรมพระยาดำรงราชานุภาพ อุปนายกสภากรรมการกลาง และได้นำความขึ้นกราบบังคมทูล
ปรากฏว่ามี 40 นายด้วยกัน

¹ รายงานการลูกเสือแห่งกรุงสยาม ฉบับที่ 1 พ.ศ. 2459, หน้า 7

² เรื่องเดียวกัน, หน้า 9

ครั้งในเวลาต่อมา ก็ได้ปรากฏประกาศออกมาเป็นทางการของผู้ตรวจการลูกเสือ มณฑลกรุงเทพฯ ในเรื่องระเบียบการลูกเสือที่ 2 ลงวันที่ 4 พฤษภาคม ร.ศ. 131 มีอยู่ใน ข้อ 3 ว่าด้วยแผ่นทองห่มลู่วาน ดังนี้

"3. ว่าด้วยแผ่นทองและห่มลู่วาน

เมื่อลูกเสือได้กระทำความดีควรจะได้รับเชลยขึ้นแผ่นทองกิตติ หรือได้กระทำ ความชั่ว ควรจะได้รับเชลยขึ้นห่มลู่วานกิตติ ทั้งสองอย่างนี้ให้ยกกับลูกเสือยื่นรายงาน ชี้แจงเหตุโดยละเอียดต่อผู้ตรวจการ เพื่อขออนุญาตก่อน เมื่อผู้ตรวจการให้อนุญาต แล้ว จึงเอาเชลยลูกเสือขึ้นแผ่นทองหรือห่มลู่วานที่กองลูกเสือได้"¹

ครั้งต่อมา เมื่อได้มีประกาศใช้ข้อบังคับลักษณะปกครองลูกเสือฉบับต่อมาใน พ.ศ. 2461 ก็ได้บรรจุเรื่องนี้ไว้ในข้อบังคับฉบับใหม่เป็นหลักฐานอีกเช่นกัน²

นอกจากนี้ตามข้อบังคับลักษณะการปกครองลูกเสือ พ.ศ. 2454 ซึ่งเป็นข้อบังคับ ลูกเสือฉบับแรกของไทย ยังได้กำหนดการลงโทษลูกเสือโดยให้เอาเชลยออกจากทะเบียนได้ เมื่อลูกเสือมีความผิดดังต่อไปนี้

1. ประพฤติตนเป็นคนไม่เรียบร้อย เช่น เล่นลู่วานเมา
2. เล่นเบี้ย
3. เที่ยวในที่ไม่ควรเที่ยว
4. ไม่อยู่ในถ้อยคำตามมารดา
5. สักทรมณ์ หรือประพฤติดื้อโกงต่าง ๆ
6. พุดปดเป็นเฟื่องผิดย์ เหลือที่จะแก้ไขให้หายได้
7. บุยง หรือแนะนำให้ลูกเสืออื่นประพฤติชั่ว
8. ทำผิดจนถูกไล่ออกจากโรงเรียน
9. ชัดชินอำนาจผู้บังคับบัญชา โดยกิริยาอันรุนแรงและโดยจงใจ
10. ประพฤติผิดข้อสัญญาที่ได้ให้ไว้เมื่อเข้าประจำกอง

¹ "ข้อบังคับลักษณะปกครองลูกเสือ พระพุทธศักราช 2461" ราชกิจจานุเบกษา 35

ผู้ที่ถูกคัดชื่อออกจากกองลูกเสือในสมัยนั้น ถือว่าเป็นผู้ที่มีความผิดร้ายแรงและ
น่าละอายมาก

ต่อมาเมื่อมีการประกาศใช้พระราชบัญญัติลูกเสือ พ.ศ. 2482 จึงมีการเปลี่ยนแปลง
การลงโทษลูกเสือ โดยการลงโทษลูกเสือในสมัยนี้กำหนดเป็น 4 ส่วนโดยกล่าวถึงการลง
โทษของลูกเสือไว้ใน ภาค 3 ว่าด้วยวินัยลูกเสือ ดังนี้

มาตรา 31 การกระทำผิดวินัยลูกเสือ ให้หมายความรวมถึงการประพฤติตนเป็น
คนเล่เพล เล่พองมีนเมวจนไม่ล่ำมารดครองลัดได้ มีหนี้สินล้นพ้นตัว กระทำความผิดอาญา
หรือการอื่นใดอันอาจเสียเกียรติศักดิ์ลูกเสือ

มาตรา 32 ทัณฑ์ที่จะลงแก่ลูกเสือที่กระทำผิดวินัยให้กำหนดเป็น 4 ส่วน คือ

- ✓ (1) ภาคทัณฑ์
- ✓ (2) ต่าหนีโทษเป็นลายลักษณ์อักษร
- ✓ (3) สั่งพักขาดจากการเป็นสมาชิกภาพชั่วคราว มีกำหนดอย่างน้อย
ครั้งละไม่ต่ำกว่า 3 เดือน ไม่เกินกว่า 1 ปี
- (4) ลบชื่อออกจากทะเบียน¹

ส่วนผู้มีอำนาจลงโทษนั้น ได้ระบุไว้ในกฎกระทรวง โดยให้ผู้บังคับบัญชาแต่ละ
ระดับขึ้นลงโทษได้ตามอำนาจของตนเอง นอกจากจะได้กำหนดการลงโทษไว้แล้ว พระราช
บัญญัติลูกเสือ พ.ศ. 2482 ยังได้มี "แผ่นทอง หนึ่งลู่วาน" เหมือนเดิม โดยระบุไว้ใน
มาตรา 34 ให้กองลูกเสือทุกกองจัดให้มีแผ่นทองไว้สำหรับประกาศชื่อลูกเสือผู้ที่มีความดีความ
ชอบ และแผ่นคำไว้สำหรับประกาศชื่อลูกเสือที่ทำความผิดและถูกลงทัณฑ์อีกด้วย

ต่อมาอีก 8 ปี นับจาก พ.ศ. 2482 ถึง พ.ศ. 2490 จึงได้มีการปรับปรุงแก้ไข
กฎข้อบังคับ สังกะษณะปฏิบัติ แม้แต่ระเบียบวินัยต่าง ๆ เพื่อความเหมาะสมลุ่มกับสภาพการณ์
ในสมัยนั้น โดยคณะรัฐมนตรีได้ตราพระราชบัญญัติลูกเสือ พ.ศ. 2490 ออกมาใช้เมื่อวันที่

¹ "พระราชบัญญัติลูกเสือ พ.ศ. 2482" ราชกิจจานุเบกษา 56 (6 พฤศจิกายน
2482) : 1517.

13 มกราคม พ.ศ. 2490 อันเป็นรัชสมัยของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช รัชกาลปัจจุบัน ในพระราชบัญญัติฉบับนี้ได้กล่าวถึงการกระทำความผิดของลูกเสือ และการทำโทษผู้ที่กระทำความผิดวินัยลูกเสือไว้ในลักษณะ 4 ว่าด้วยวินัยลูกเสือ ดังนี้

มาตรา 38 ลูกเสือ ผู้บังคับบัญชาลูกเสือ และพนักงานเจ้าหน้าที่ลูกเสือ ต้องปฏิบัติตามข้อบังคับระเบียบแบบแผน และขนบธรรมเนียมมคณะลูกเสือแห่งชาติ ถ้าผู้ใดฝ่าฝืนให้ถือว่าผู้นั้นผิด

มาตรา 39 โทษผิดวินัยที่จะลงแก่ลูกเสือมีสามสถานคือ

- (1) คಾದโทษ
- (2) ท้าโทษ
- (3) ศักดิ์ชื่อออกจากทะเบียนลูกเสือ

มาตรา 40 "คาดโทษ" คือ การรกล่าวให้รู้สึกผิดและชอบ ในการนี้จะบันทึกกรรมเรื่องไว้ด้วยก็ได้

"ท้าโทษ" คือ การทำกาอย่างใดอย่างหนึ่งที่สมควรแก่ความผิด และวัยของผู้รับโทษ เฉพาะเพื่อเป็นการปลูกฝังนิสัยที่ดี ในการนี้จะบันทึกกรรมเรื่องไว้ด้วยก็ได้

"ศักดิ์ชื่อออกจากทะเบียนลูกเสือ" คือ การสั่งให้ขาดจากการเป็นลูกเสือ¹

การลงโทษตามพระราชบัญญัติลูกเสือ พ.ศ. 2490 นี้ ใช้มาจนถึงปี พ.ศ. 2507 จึงได้มีการตราพระราชบัญญัติลูกเสือขึ้นใหม่ อันเป็นฉบับสุดท้ายซึ่งใช้ในปัจจุบันนี้ โดยในพระราชบัญญัติลูกเสือ พ.ศ. 2507 มิได้ระบุเรื่องการลงโทษลูกเสือไว้ แต่ได้ปรากฏเรื่องวินัยและการลงโทษลูกเสือในข้อบังคับคณะลูกเสือแห่งชาติ ว่าด้วย การปกครอง หลักสูตร และวิชาพิเศษลูกเสือ พ.ศ. 2509 โดยมีระเบียบวิธีการลงโทษลูกเสือแตกต่างไปจากเดิม ดังปรากฏอยู่ใน ภาค 7 ว่าด้วยวินัยลูกเสือ ดังนี้

¹ "พระราชบัญญัติลูกเสือ พ.ศ. 2490" ราชกิจจานุเบกษา 64 (14 มกราคม

"ข้อ 132 โทษผิดวินัยที่ผู้อำนวยการลูกเสือโรงเรียน รองผู้อำนวยการลูกเสือโรงเรียน ผู้กำกับกลุ่มลูกเสือ รองผู้กำกับกลุ่มลูกเสือ ผู้กำกับลูกเสือ รองผู้กำกับลูกเสือ จะลงโทษแก่ลูกเสือมี 3 สถานคือ

- (1) ตักเตือน
- (2) ท้าโทษ
- (3) ศักดิ์ชื่อออกจากทะเบียน"¹

ทั้งนี้โดยมอบอำนาจการลงโทษให้แก่ผู้บังคับบัญชาชั้นต้นของลูกเสืออย่างเต็มที่ ส่วนโทษ "ศักดิ์ชื่อออกจากทะเบียน" จะลงโทษแก่ลูกเสือผู้ประพฤติชั่วอย่าง ร้ายแรงเท่านั้น²

การลงโทษลูกเสือนั้นมีวิธีและความรุนแรงแตกต่างกันไปตามแต่ละยุคสมัย ทั้งนี้เพื่อต้องการให้ลูกเสืออยู่ในระเบียบวินัย และประพฤติตนตามความมุ่งหมายของการลูกเสือ ตามพระราชบัญญัติลูกเสือ พ.ศ. 2507 ได้ใช้มาจนถึงสมัยปัจจุบัน ปี พ.ศ. 2528

การให้รางวัลลูกเสือ

นอกจากการลงโทษลูกเสือดังได้กล่าวมาแล้ว ในขณะที่เดียวกันถ้าลูกเสือคนใด ได้ทำความดี ก็จะมีการให้รางวัลตอบแทนเพื่อเป็นกำลังใจ และเป็นแบบอย่างที่ดีแก่ลูกเสือคนอื่น ๆ ต่อไป การให้รางวัลดังกล่าวเริ่มมีขึ้นตั้งแต่สมัยเริ่มแรกในรัชกาลที่ 6 พ.ศ. 2454 เป็นต้นมา ดังได้กล่าวมาแล้วในเรื่อง "แผ่นทอง หนึ่งลู่วาน" ของลูกเสือ

ต่อมาได้มีการประกาศความดีของลูกเสือและมีวิธีการให้รางวัลแก่ลูกเสือด้วยวิธีการต่าง ๆ แต่ที่ปรากฏชัดเป็นที่ประจักษ์แก่คนทั่วไปมากที่สุด คือ การให้เหรียญต่าง ๆ ซึ่งกำหนดขึ้นในแต่ละยุคสมัย พร้อมทั้งหลักเกณฑ์และวิธีการที่จะได้รับดังนี้

¹ กจย. ศธ. 36.9/2, "ขอเหรียญราชดิยาภิเษกให้แก่ลูกเสือที่ช่วยชีวิตคน", 16 สิงหาคม 2455-17 เมษายน 2457.

² สมเด็จพระบรมโอรสาธิราชฯ สยามมกุฎราชกุมาร, ตำนานเครื่องราชอิสริยาภรณ์สยาม (พระนคร : โรงพิมพ์โสภณพิพรรฒธนากร, 2468), หน้า 129-130

1. เหรียญราชนิยม

เหรียญราชนิยมนี้ พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงสร้างขึ้นเมื่อ พ.ศ. 2454 สำหรับพระราชทานแก่ผู้ช่วยชีวิตมนุษย์ในเวลาซึ่งมีเหตุใกล้ต่ออันตรายมีขึ้นเดียว¹ เหรียญนี้มีลักษณะเป็นรูปกลม ด้านหน้ามีพระบรมรูปพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว มีอักษรจารึกพระบรมนามาภิไธยว่า "มหाराชา ประเมนทรมหาวิธาโร สยามรัชกาล พุทธสาสนุ บัตถิมภโก" ด้านหลังมีอักษรจารึกว่า "ทรงพระราชนิยมพระราชทาน" มีขนาดกว้าง 31 มิลลิเมตร หนา 2-11 มิลลิเมตร วัตโดยรอบ 37-38 มิลลิเมตร ห้อยแพรแดงสีดำกับเหลือง สำหรับประดับอกเบื้องขวา (ซึ่งตรงข้ามกับเครื่องราชอิสริยาภรณ์และเหรียญอย่างอื่น) ใช้อักษรย่อว่า ร.น. ประกาศเมื่อ ณ วันที่ 29 กันยายน ร.ศ. 131 (พ.ศ. 2455) ผู้ได้รับพระราชทานไม่มีประกาศนียบัตรด้วยมีประกาศนามจาระไนความชอบผู้รับในราชกิจจานุเบกษาเป็นสำคัญ²

ลูกเสือที่จะได้รับเหรียญราชนิยมนี้ จะต้องเป็นผู้ที่ได้ทำความดีความชอบอย่างเยี่ยม เพราะพระองค์ทรงพระราชทานแต่เฉพาะลูกเสือที่ได้ทำหน้าที่คือ

ก. แสดงความกล้าหาญ ช่วยเหลือเจ้าหน้าที่ปกครองให้เป็นประโยชน์อย่างล้นหลาม อันเป็นพยานว่า ผู้มีมีความประรณาและเต็มใจกระทำหน้าที่ของพลเมืองดี จนลู่จุดล้าห้ฝ่ายอันตราย และไม่เสียดายชีวิต

ข. แสดงความกล้าหาญช่วยเหลือผู้อื่นให้พ้นอันตรายต่าง ๆ โดยมีได้คิดถึงอันตรายซึ่งอาจบังเกิดแก่ชีวิตของตน³

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

¹ กขย. ศร. 36.9/2, "ขอเหรียญราชนิยมให้แก่ลูกเสือที่ช่วยชีวิตคน," 16 สิงหาคม 2455-17 เมษายน 2457.

² สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอเจ้าฟ้าฯ พระราชทาน, ตำนานเครื่องราชอิสริยาภรณ์สยาม (พระนคร : โรงพิมพ์โสภณพิพรรฒธนากร, 2468), หน้า 129-130.

³ รายงานการลูกเสือแห่งกรุงสยาม ฉบับที่ 1, พ.ศ. 2459, หน้า 8.

ความชอบดังกล่าวต้องกระทำโดยมิใช่เพื่อความจำเป็นตามตำแหน่งหน้าที่ของผู้กระทำ และลูกเรือที่ได้รับพระราชทานเหรียญราชูปถัมภ์คนแรกคือ ลูกเรือโท ฝ่าย ลูกเรือกองมณฑลสุราษฎร์ธานี 1 (ตัวอย่างมณฑล) ซึ่งได้พาชีวิตตนรอดและช่วยชีวิตผู้อื่นให้พ้นจากอันตรายคราวเรือกลไฟบางเปิดฮับปางเมื่อเดือนพฤษภาคม พ.ศ. 2456 ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้เข้าไปรับพระราชทานต่อพระราชหัตถ์ที่หน้าพระที่นั่งอาภรณ์ภิโมกข์ปราสาท เมื่อวันที่ 10 พฤศจิกายน พ.ศ. 2457 ต่อหน้ากองลูกเรืออื่น ๆ ที่ตั้งแถวรับเสด็จอยู่ในที่นั้น¹

2. เหรียญศิลปลูกเรือ

เหรียญศิลปลูกเรือนี้พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้สร้างขึ้นเพื่อพระราชทานแก่ลูกเรือประจำการที่ลอบไล่ได้ในวิชาพิเศษ ซึ่งในครั้งแรกได้กำหนดให้มีเพียง 11 ประเภท โดยสภากรรมการกลางจัดการลูกเรือได้ออกประกาศเรื่องเหรียญศิลปลูกเรือ ลงวันที่ 7 สิงหาคม พ.ศ. 2460 มีใจความสำคัญดังนี้

ข้อ 1 เหรียญนี้ เรียกว่า เหรียญศิลปลูกเรือ
 ข้อ 2 เหรียญนี้ทำด้วยเงินล้วน สันฐานรูปไข่ วัดผ่าศูนย์กลางตามยาว 2 เซนติเมตร 4 มิลลิเมตร ตามกว้าง 2 เซนติเมตร มีรูปและเข็มชื่อวิชา กับเครื่องหมายวิชาคือ

- (1) เครื่องหมายรูปมดตอก สำหรับวิชาสักล่าน
- (2) เครื่องหมายรูปขวาน สำหรับวิชาช่างไม้
- (3) เครื่องหมายรูปจักรเย็บผ้า สำหรับวิชาช่างเย็บ
- (4) เครื่องหมายรูปหัง สำหรับวิชาทำเครื่องเหล็ก
- (5) เครื่องหมายรูปใบจักร สำหรับวิชาช่างกลชิ้นต่ำ
- (6) เครื่องหมายเครื่องถือท้าย สำหรับวิชาเดินเรือชิ้นต่ำ
- (7) เครื่องหมายรูปโน สำหรับวิชาท่าเรือ
- (8) เครื่องหมายรูปพะมอน สำหรับวิชาช่างกลึง

¹ กขย. คธ. 36/35 "พระบรมราโชวาทที่พระราชทานแก่ลูกเรือโทนายฝ่าย;"

- (9) เครื่องหมายรูปจอบ สำหรับวิชาทำสวน
- (10) เครื่องหมายรูปฆ้อง สำหรับวิชาทอเสื่อ
- (11) เครื่องหมายรูปปัด สำหรับวิชาทำนา

ข้อ 3 ลูกเสือที่ควรได้รับพระราชทานเหรียญนี้ ต้องประกอบด้วยลักษณะ ดังนี้

- ก. เป็นลูกเสือประจำการ
- ข. สอบไล่ได้วิชาต่าง ๆ อย่างใดอย่างหนึ่งตามหลักสูตร หรือ แสดงความชำนาญพิเศษทางใดทางหนึ่ง ซึ่งกรรมการเห็นว่า เป็นผู้สมควรได้รับพระราชทาน

เหรียญศิลปลูกเสือที่ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ พระราชทานนี้ ให้ติดอก ข้างขวาได้ตลอดเวลา ทั้งในขณะที่แต่งเครื่องแบบลูกเสือและเครื่องแต่งกายอย่างอื่น

3. เหรียญกาชาดสัรรเสริญ

เนื่องจากสภากาชาดไทย (ขณะนั้นมีชื่อว่า สภากาชาดสยาม) ได้สร้าง เหรียญชนิดหนึ่งให้แก่ผู้ทำประโยชน์เป็นประโยชน์ต่อผู้อื่น โดยช่วยผู้อื่นที่กำลังตกอยู่ในห้วง อันตราย ให้รอดพ้นจากอันตรายนั้นได้ มีชื่อเรียกว่า "เหรียญกาชาดสัรรเสริญ" เพื่อเป็นการแสดงการยกย่องสัรรเสริญแก่ผู้ที่ได้กระทำคุณความดีนั้น ๆ และในการนี้สภากาชาดไทยได้ ตราเป็นข้อบังคับไว้ว่า หากผู้ใดเห็นว่าตนสมควรจะได้รับเหรียญกาชาดสัรรเสริญตามเกณฑ์นี้ ก็ให้ยื่นแจ้งมายังกองอำนวยการสภากาชาดไทยเป็นลายลักษณ์อักษร เพื่อกองอำนวยการจะ ได้ดำเนินการมอบให้ต่อไป

โดยเหตุที่ระเบียบการขอเหรียญกาชาดสัรรเสริญ ตามที่สภากาชาดไทยวาง ไว้ นั้น เป็นการวางไว้อย่างกว้าง ๆ สำหรับบุคคลทั่วไปพึงยึดถือเป็นหลักปฏิบัติ ฉะนั้น ทาง สภากรรมการกลางจัดการลูกเสือแห่งชาติในเวลานั้น จึงได้ตกลงกันว่าสำหรับเจ้าหน้าที่และ ลูกเสือ ที่ได้บำเพ็ญกรณียกิจอันพึงจะได้รับเหรียญกาชาดสัรรเสริญตามบังคับดังกล่าวนี้ ก็ให้ รายงานตนต่อเจ้าสังกัดของตนพร้อมทั้งรายละเอียด เพื่อพิจารณาและขอรับจากสภากาชาดไทย ต่อไป ทั้งนี้เพื่อเป็นการอำนวยความสะดวกแก่ลูกเสือที่ได้กระทำคุณความดี

ข้อตกลงดังกล่าวได้เริ่มดำเนินการมาตั้งแต่ พ.ศ. 2471 เป็นต้นมา การบำเพ็ญกรณียกิจของลูกเสือ โดยการช่วยชีวิตผู้อื่นทำนองเดียวกันนี้ ทางราชการได้มี

"เหรียญราชนิยม" สำหรับพระราชทานอยู่แล้ว แต่เนื่องจากหลักเกณฑ์ในการขอพระราชทานเหรียญราชนิยมกับการขอรับเหรียญกาชาดสรรเสริญนี้ไม่เหมือนกัน กล่าวคือเหรียญราชนิยมนั้นมีเงื่อนไขว่า ผู้ที่ช่วยชีวิตผู้อื่นจะต้องฝ่าอันตรายเสี่ยงชีวิตของตนเข้าไปช่วยด้วย จึงจะอยู่ในข่ายที่จะได้รับพระราชทานเหรียญนี้ แต่เหรียญกาชาดสรรเสริญนั้นให้แก่ผู้ช่วยชีวิตบุคคลอื่นที่ตกอยู่ในอันตราย อันอาจถึงแก่ความตายได้ หากไม่ได้รับการช่วยไว้ทัน ไม่จำเป็นที่จะต้องเสี่ยงอันตรายใด ๆ ก็ได้ ด้วยถือว่าเป็นความดีความชอบที่ควรแก่การยกย่องเหมือนกัน ฉะนั้นจะเห็นได้ว่าเหรียญราชนิยมอยู่ในหลักเกณฑ์ที่สูงไปกว่าเหรียญกาชาดสรรเสริญนี้ คนที่มีโอกาสได้รับพระราชทานจึงมีน้อย เป็นการคัดกรองแก่ผู้ทำความดีในชั้นรองลงมา นับว่าเป็นการสมควรที่ได้มีการขอรับเหรียญกาชาดสรรเสริญชั้นอีกทางหนึ่งด้วย

ปรากฏว่าช่วยระยะเวลาสองปีแรก คือ ปี พ.ศ. 2471-พ.ศ. 2472 ได้มีลูกเสือได้รับเหรียญกาชาดสรรเสริญไปรวมทั้งหมด 32 คน และในจำนวนนี้ส่วนใหญ่เป็นการช่วยเหลือคนตกน้ำแทบทั้งสิ้น¹

4. เหรียญลูกเสือสรรเสริญ

เหรียญลูกเสือสรรเสริญ เป็นเหรียญที่ทำขึ้นสำหรับพระราชทานแก่ลูกเสือผู้ทำความดีความชอบ ตามพระราชบัญญัติลูกเสือ พ.ศ. 2482

เหรียญลูกเสือสรรเสริญ แบ่งออกเป็น 3 ชั้นคือ

1. เหรียญทองคำ
2. เหรียญเงิน
3. เหรียญทองแดง

เหรียญลูกเสือสรรเสริญมีลักษณะสันฐานเป็นรูปกลมรี กว้าง 23 มม. ยาว 32 มม. ด้านหน้ามีตราเสือประกอบวชิร และริมขอบแห่งเหรียญมีอักษรตรงส่วนบนว่า "ลูกเสือ" ตรงส่วนล่างว่า "เสียดีพอย่าเสียดีตย์" ตรงหน้าเสือประกอบวชิรและตัวอักษร

¹ รายงานการลูกเสือแห่งกรุงสยาม ฉบับที่ 14 พ.ศ. 2472 (พระนคร : โรงพิมพ์กรมวิชายาธิการ กระทรวงธรรมการ, 2472), หน้า 46-47.

ที่ว่านี้ให้ทำเป็นลายดุน ด้านหลังเป็นพื้นเกลี้ยงสำหรับจารึกนามอักษรย่อนามจังหวัดหมายเลข
ประจำกอง เลขประจำตัวลูกเสือ วันเดือนปี ที่ได้รับพระราชทาน ห้อยแพรแถบขนาดเล็ก
แบ่งโดยกว้างเป็นสี่ส่วน ล่องส่วนกลางเป็นสีดำ ล่องส่วนข้าง ๆ ละหนึ่งส่วนเป็นสีเหลือง
สำหรับประดับแถบกับอกเสื้อเบื้องซ้าย¹

เหรียญลูกเสือสรรเสริญจะได้รับพระราชทานแก่ลูกเสือผู้ที่ทำความดีความ
ชอบตามเกณฑ์ดังต่อไปนี้

1) เหรียญชั้นที่ 1 จะพระราชทานแก่ลูกเสือผู้ที่ได้ทำการโดย
หวังรักษาความปลอดภัย หรือค้ำนดีลูยเพื่อชาติ คำล้นา พระมหากษัตริย์ รัฐธรรมนูญหรือ
เพื่อประชาชน ซึ่งสภากรรมการกลางสัดการลูกเสือแห่งชาติได้พิจารณาแล้ว เห็นว่าการ
กระทำนั้นเป็นการประลอบอันตรายถึงทุพพลภาพหรือถึงเสียชีวิต หรือฝ่าอันตรายเช่นว่านั้น

2) เหรียญชั้นที่ 2 จะพระราชทานแก่ลูกเสือผู้ที่ได้ทำความดีความ
ชอบตามเกณฑ์สำหรับเหรียญชั้นที่ 3 ไม่น้อยกว่า 100 ครั้ง และในข้อหนึ่ง ๆ ไม่น้อยกว่า
10 ครั้ง หรือผู้ที่ได้ทำการดังนี้แต่เพียงครั้งเดียว คือช่วยชีวิตผู้ตกอยู่ในอันตรายถึงต้องเสียชีวิตอย่างแน่นอนในเมื่อไม่มีผู้ช่วย และการกระทำทั้งนี้ตัวผู้ช่วยเองต้องประลอบหรือฝ่าอันตราย

3) เหรียญชั้นที่ 3 จะพระราชทานแก่ลูกเสือผู้ที่ได้ทำความดี
ความชอบตามเกณฑ์ต่อไปนี้ไม่น้อยกว่า 50 ครั้ง และในข้อใดข้อหนึ่งไม่น้อยกว่า 5 ครั้ง

1. ช่วยเหลือผู้ตกทุกข์ได้ยากที่ควรช่วย ซึ่งตนเองไม่
ต้องฝ่าอันตราย
2. ป้องกันผู้อื่นให้พ้นอันตรายหรือความเดือดร้อนรำคาญ
3. ป้องกันการทรมานสัตว์ หรือช่วยสัตว์ให้พ้นทุกข์เวทนา
4. ทำการปฐมพยาบาล
5. ช่วยเหลือเจ้าหน้าที่ในการปกครอง
6. ช่วยเหลือเจ้าหน้าที่ในทางสาธารณสุข
7. ช่วยเหลือผู้ปกครองในการบ้านต่าง ๆ หรือช่วยเหลือ

¹"พระราชบัญญัติลูกเสือ พ.ศ. 2482" ราชกิจจานุเบกษา 56 (6 พฤศจิกายน 2482) : 1518-1519.

เพื่อนบ้าน

8. ช่วยเหลือกิจการต่าง ๆ ทางโรงเรียน หรือทางที่
ทำงานซึ่งไม่ใช่หน้าที่ตามปกติของตน¹

เมื่อมีผู้ล้มคว่ำจะได้รับพระราชทานเหรียญลูกเสือสรรเสริญ
ให้ผู้บังคับบัญชารายงานตามลำดับชั้นจนถึงสภากรรมการกลางจัดการลูกเสือแห่งชาติ เพื่อ
นำความขึ้นกราบบังคมทูลขอพระราชทาน

ต่อมาในปี พ.ศ. 2490 พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพล
อดุลยเดช ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ตราพระราชบัญญัติลูกเสือ พ.ศ. 2490 และ
พระราชบัญญัติฉบับนี้ ให้ยกเลิกเหรียญลูกเสือสรรเสริญในพระราชบัญญัติลูกเสือ พ.ศ. 2482
แล้ว กำหนดเหรียญลูกเสือขึ้นใหม่ มี 2 ชนิด คือ เหรียญลูกเสือสรรเสริญ และเหรียญลูกเสือ
ล่ดดี

เหรียญลูกเสือสรรเสริญตามพระราชบัญญัติฉบับนี้แบ่งเป็น 3 ชั้น
ต่างกัันดังนี้

ชั้นที่ 1 มีเฟลอร์เดอสิล์ ทำด้วยโลหะสีเงินประดับที่แพรแถบ
ตามแนวนอน 2 ดอก

ชั้นที่ 2 มีเฟลอร์เดอสิล์ ทำด้วยโลหะสีเงิน ประดับที่แพร
แถบตรงกึ่งกลาง 1 ดอก

ชั้นที่ 3 ไม่มีเฟลอร์เดอสิล์ ประดับที่แพรแถบ²

เหรียญมีลักษณะลัษฐานเป็นเหรียญเงินรูปกลมรี มีขนาดใหญ่กว่า
ของเดิมเล็กน้อย คือ มีขนาดกว้าง 25 มม. ยาว 32 มม. นอกนั้นมีลักษณะเหมือนกันหมด
และมีเกดศัการขอรับพระราชทานแก่ลูกเสือผู้มีความดีความชอบเช่นเดียวกันกับเหรียญลูกเสือ
สรรเสริญตามพระราชบัญญัติลูกเสือ พ.ศ. 2482

¹ "พระราชบัญญัติลูกเสือ พ.ศ. 2482:" ราชกิจจานุเบกษา 56 (6 พฤศจิกายน
2482) : 1519-1520.

² "พระราชบัญญัติลูกเสือ พ.ศ. 2490." ราชกิจจานุเบกษา 64 (14 มกราคม
2490) : 54.

เหรียญลูกเสือสรรเสริญนี้ พระราชทานให้เป็นสิทธิ์ เมื่อผู้ได้รับพระราชทานวายนม ให้ท่ายาทโดยธรรมรักษาไว้เป็นที่ระลึก และเหรียญลูกเสือสรรเสริญนี้ ได้ใช้เป็นสิ่งตอบแทนความดีความชอบลูกเสือมาจนกระทั่งในสมัยปัจจุบัน แม้จะมีพระราชบัญญัติลูกเสือ พ.ศ. 2507 ออกมาใช้ก็ตาม แต่เรื่องการพระราชทานเหรียญลูกเสือสรรเสริญก็ยังระบุไว้คงเดิม โดยมีลักษณะและวิธีการยอมรับพระราชทานเหมือนเดิมทุกประการ

5. เหรียญลูกเสือล่ดุดี

เหรียญลูกเสือล่ดุดีในระยะเริ่มกิจการลูกเสือครั้งแรกไม่มี จนกระทั่งเมื่อคณะรัฐมนตรีได้ตราพระราชบัญญัติลูกเสือในปี พ.ศ. 2490² พระราชบัญญัติฉบับนี้ได้กำหนดให้มีเหรียญลูกเสือล่ดุดีขึ้นเป็นครั้งแรก โดยระบุไว้ใน ลักษณะ 6 ว่าด้วย ความดีความชอบ มาตรา 50 โดยให้มีเหรียญลูกเสือล่ดุดีเป็นเครื่องราชอิสริยาภรณ์ ไว้สำหรับพระราชทาน ผู้มีความดีความชอบ เหรียญลูกเสือล่ดุดีมีลักษณะสัมฐานอย่างเดียวกับเหรียญลูกเสือสรรเสริญ เว้นแต่ด้านหลังจารึกเพียงนาม และวันที่พระราชทาน ส่วนแพรแถบนั้นล่ดงล่ดงกลางเป็นสีเหลือง ล่ดงล่ดงข้าง ๆ ละหนึ่งล่ดงเป็นสีดำ กับมีเข็มวชิราทด้วยโลหะสีเงินประดับที่แพรแถบตรงกึ่งกลางในแนวตั้งหนึ่งเข็ม ประดับที่อกเสื้อเบื้องซ้าย

เหรียญลูกเสือล่ดุดีนี้ยื่นเดียว จะพระราชทานแก่ผู้บังคับบัญชาลูกเสือ พนักงานลูกเสือและบุคคลอื่นบรรดาที่มีอุปการคุณถึงขนาด หรือที่ได้จุกักก่าสงกาย ก่าสงความคิด ในการประกอบกิจการให้บังเกิดคุณประโยชน์แก่การลูกเสือ การขอพระราชทานปฏิบัติเช่นเดียวกับเหรียญลูกเสือสรรเสริญ

และเมื่อมีการประกาศใช้พระราชบัญญัติลูกเสือ พ.ศ. 2507 อันเป็นพระราชบัญญัติฉบับล่ดุดีท้าย ก็ยังคงกำหนดให้มีเหรียญลูกเสือล่ดุดีเหมือนเดิม โดยมีลักษณะและเกณฑ์การขอรับพระราชทานเหมือนเดิมทุกประการ

¹ "พระราชบัญญัติลูกเสือ พ.ศ. 2507 ." ราชกิจจานุเบกษา 81 (23 มกราคม 2507) : 18.

² "พระราชบัญญัติลูกเสือ พ.ศ. 2490 ." ราชกิจจานุเบกษา 64 (14 มกราคม 2490) : 54-55.

6. เข็มลูกเสือบ้าเพื่อประโยชน์

เข็มลูกเสือบ้าเพื่อประโยชน์ได้เริ่มมีขึ้นในปี พ.ศ. 2515 โดยคณะกรรมการบริหารลูกเสือบ้าได้ออกข้อบังคับคณะลูกเสือบ้าที่ว่าด้วยเข็มลูกเสือบ้าเพื่อประโยชน์ พ.ศ. 2515 เพื่อเป็นการส่งเสริมการบ้าเพื่อประโยชน์ของลูกเสือบ้า และยกย่องลูกเสือบ้าที่ได้บ้าเพื่อประโยชน์อย่างดีเด่น¹

เข็มลูกเสือบ้าเพื่อประโยชน์มีลักษณะเป็นรูปสี่เหลี่ยมจัตุรัสขนาด 1.7 ซม. ด้านบนมีรูป เพลอร์ เดอส์ลี ลีตามชั้นของเข็มพื้นสีแดง มีอักษรสีทองจารึก "ลูกเสือบ้าเพื่อประโยชน์" ประดับกับโบสีน้ำเงิน ประดับที่อกเสื้อเบื้องขวาเหนือกระเป๋าเข็มลูกเสือบ้าเพื่อประโยชน์นี้มี 3 ชั้น คือ

- ชั้นที่ 1 ทำด้วยโลหะสีทอง
- ชั้นที่ 2 ทำด้วยโลหะสีเงิน
- ชั้นที่ 3 ทำด้วยโลหะสีทองแดง

เข็มลูกเสือบ้าเพื่อประโยชน์นี้จะมอบแก่ลูกเสือบ้าที่บ้าเพื่อประโยชน์ตามเกณฑ์ที่ระบุไว้ในข้อบังคับคณะลูกเสือบ้าที่ว่าด้วยเข็มลูกเสือบ้าเพื่อประโยชน์ และการขอเข็มลูกเสือบ้าเพื่อประโยชน์ ให้ผู้บังคับบัญชาชั้นต้นขอไปตามลำดับชั้น โดยมีคณะกรรมการบริหารลูกเสือบ้าแห่งชาติเป็นผู้พิจารณาอนุมัติ²

นอกจากการให้รางวัลแก่ลูกเสือบ้าที่ประกอบความดีความชอบดังที่ได้กล่าวมาแล้ว ทางคณะกรรมการบริหารลูกเสือบ้ายังได้พิจารณาให้รางวัลแก่ผู้ที่มีส่วนสนับสนุนและส่งเสริมแก่กิจการลูกเสือบ้าไทยด้วย โดยกำหนดให้มีเข็มลูกเสือบ้าขนาดคูณแก่ผู้บริจาคทรัพย์สนับสนุนเหลือกิจการลูกเสือบ้า ซึ่งได้ระบุไว้ในข้อบังคับคณะลูกเสือบ้าที่ว่าด้วยการปกครองหลักผู้ตร และวิชาพิเศษลูกเสือบ้า พ.ศ. 2509 อีกด้วย³

¹ คณะกรรมการลูกเสือบ้าแห่งชาติ, สำนักงาน. ข้อบังคับคณะลูกเสือบ้าแห่งชาติว่าด้วยการปกครอง หลักผู้ตร และวิชาพิเศษลูกเสือบ้า พ.ศ. 2509. (กรุงเทพมหานคร โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว, 2526), หน้า 173.

² เรื่องเดียวกัน, หน้า 174-175.

³ เรื่องเดียวกัน, หน้า 159-160.